Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр
Освітній рівень

на тему: Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства на прикладі ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС.017231.01.02.00

Виконав: студент ІІ курсу, група ФБСм-19-1 _____ В. О. Бернацький
Підпис, дата Ініціали, прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____ І. О. Доценко
Підпис, дата Ініціали, прізвище

Нормоконтроль _____ _____
Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
д-р. екон. наук, професор _____ Н. А. Хрущ
Підпис, дата Ініціали, прізвище

____ _____ 2020 р.

Хмельницький, 2020

Зміст

Вступ 5
1 Теоретико-методичні засади управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства 10
1.1 Платоспроможність як компонента системи фінансової безпеки 10
1.2 Концептуальні основи управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств 18
2 Аналітико-методичні аспекти платоспроможності підприємств в системі їх фінансової безпеки 27
2.1 Аналіз показників фінансового стану підприємств України 27
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький у 2017-2019 роках 35
3 Напрями удосконалення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства на прикладі ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький 54
3.1 Оцінка показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в контексті фінансової безпеки на прикладі ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький 54
3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький 63
Висновки 72
Список використаної літератури 77
Додатки 84

Вступ

Актуальність теми. Динамічність розвитку ринкових відносин супроводжується недостатнім рівнем управління, що зумовлює погіршення фінансового стану та загального функціонування підприємства. Специфікою управління сучасними підприємствами є те, що вони змушені працювати в умовах відсутності чітко визначеної економічної політики держави та мінливості суспільних і політичних орієнтирів. Це відбивається на рівні фінансової безпеки підприємства. У зв'язку з тим, що одним з основних індикаторів фінансової безпеки підприємств є платоспроможність, виникає потреба у визначенні та характеристиці основних умов, які забезпечують здатність до трансформації фінансових ресурсів в готові засоби платежу для підтримки оптимального рівня стійкості розвитку підприємств.

Отже, питання управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства зосереджені в зоні найбільшої уваги як у організаційно-методичному, так і науковому аспектах.

Аналізу умов щодо забезпечення платоспроможності підприємства у сфері реалізації фінансової безпеки приділяли увагу такі вчені, як: О. Ареф’єва, І. Бланк, Ф. Бутинець, В. Галасюк, К. Горячева, О. Демешок, Ю. Журавльова, М. Єрмошенко, Т. Кузенко, Л. Мельник, С. Навроцький, А. Поддєрьогін, І. Пономарьов, Д. Солодух, О. Сорокіна, М. Рибченко, Ю. Тютюнник, А. Шеремет та інші.

Однак незважаючи на різноманітність і глибину досліджень, увага до зазначеної проблеми обумовлена, тим що проблеми фінансової безпеки часто ототожнюють та об’єднують як з проблемами макроекономічного регулювання, так і з проблемами фінансового управління підприємств. Тому питання функціонування системи фінансової безпеки потребують подальшого дослідження, розроблення науково-методичного інструментарію та механізмів забезпечення фінансової безпеки суб’єктів господарювання. При цьому

невирішеними залишаються питання, що пов'язані з встановленням взаємозв'язку між станом фінансової діяльності та платоспроможності підприємств і рівнем їх фінансової безпеки з урахуванням впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища та ринкових загроз.

Метою дипломної роботи є поглиблення теоретико-методичних основ та удосконалення практичних рекомендацій щодо управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств. Відповідно до цієї мети визначено сукупність основних завдань, спрямованих на її досягнення:

– дослідити економічний зміст системи фінансової безпеки, окреслити трактування до поняття «фінансова безпека підприємства» та виокремити ключові ознаки щодо визначення даного поняття;

– проаналізувати платоспроможність як компоненту системи фінансової безпеки та узагальнити основі підходи до вивчення економічної сутності платоспроможності;

– обґрунтувати науково-методичні засади щодо управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств;

– здійснити аналіз сучасного стану показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємств України;

– здійснити оцінку платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» та виявити її вплив на фінансову безпеку підприємства;

– узагальнити концепцію щодо створення дієвої системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» на засадах управління його платоспроможністю;

– розробити рекомендацій щодо покращення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех».

Об’єктом дослідження дипломної роботи є процес управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні положення та практичні рекомендації щодо управління платоспроможністю підприємства для підвищення рівня його фінансової безпеки.

Теоретичною основою дипломної роботи є ключові положення класичної економічної теорії, теорії фінансів, системно-структурного, комплексного, об'єктно-цільового, процесного підходів, сучасні концепції управління фінансами підприємств. В ході дослідження використані наступні методи: діалектичний – для узагальнення теоретичних підходів до трактування поняття «платоспроможність» та «фінансова безпека підприємства»; монографічний – під час висвітлення поглядів учених на досліджувані проблеми вітчизняного та зарубіжного досвіду; метод фінансових коефіцієнтів – для оцінювання і порівняння основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства; методи схематичного та графічного зображення даних. Для обробки й аналізу інформації була застосована комп'ютерна програма Microsoft Excel.

В якості інформаційної бази виступали законодавчі акти України та нормативно-правові документи, що регламентують діяльність підприємств Україні, наукові праці закордонних і вітчизняних вчених, фінансова звітність підприємств, звітні та статистичні дані Державної служби статистики України, фінансова звітність ТОВ «Кондитерський цех», матеріали науково-практичних конференцій, а також ресурси Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– концептуальні положення управління платоспроможністю ТОВ «Кондитерський цех» в складі системи фінансової безпеки, що, на відміну від наявних, ґрунтуються на виокремленні ключових підсистеми, таких як: управління; контролінгу; планування; аналізу; інформаційного забезпечення;

дістали подальшого розвитку:

– ключові ознаки трактування поняття «фінансова безпека підприємства», а саме: стан, захист, рівень, складова, здатність, сукупність, вид, процес. Виокремлені ознаки допомагають встановити відмінності між різними трактуваннями поняття та визначити формат розгляду даної категорії;

– уточнення сутності поняття «фінансова безпека підприємства», яке слід розуміти як процес досягнення певного стану підприємства задля фінансового захисту від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, який визначається кількісними та якісними параметрами його платоспроможності та фінансової стійкості, збалансованістю фінансових інструментів з урахуванням створення системи потрібних фінансових передумов стійкого зростання і розвитку в майбутньому;

– уточнення сутності поняття «платоспроможність підприємства», яке запропоновано розглядати як здатність підприємства виконувати фінансові зобов'язання завдяки використанню грошових коштів, їх еквівалентів, короткострокових фінансових інвестицій та інших високоліквідних активів у повному обсязі та у встановлений термін, що на відміну від існуючих нівелює настання ситуацій кредиторської та дебіторської залежності як передумови зниження рівня фінансової безпеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні наукових підходів, спрямованих на вдосконалення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства.

Основні результати дипломної роботи доповідалися на науково-практичних конференціях, зокрема: VII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами» (8-9 жовтня 2020 р., м. Хмельницький); Міжнародній науково-практичній конференції «Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів» (6-7 листопада 2020 р., м. Хмельницький); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб’єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (12 листопада 2020 р., м. Хмельницький).

Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,45 друк. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 84 сторінок друкованого тексту. Робота містить 12 таблиць, 21 рисунок та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 60 найменувань.

1 Теоретико-методичні засади управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства

1.1 Платоспроможність як компонента системи фінансової безпеки

Надійний захист фінансової безпеки підприємства можливий лише за комплексного і системного підходу до її організації. Через це в економіці існує таке поняття, як система фінансової безпеки підприємства, що забезпечує можливість оцінити перспективи зростання фінансової складової підприємства, розробити тактику і стратегію управління фінансовими ресурсами.

Поняття «фінансова безпека» на сьогоднішній день можна поставити практично в один ряд з таким поняттям як «економічна безпека» по обсягах досліджень у всьому світі. Навіть коли науковці беруться досліджувати лише систему забезпечення економічної безпеки підприємства, так чи інакше вони неминуче торкаються і поняття «фінансова безпека».

Сьогодні поняття «фінансова безпека підприємства» виходить за рамки підкатегорії в процесі вивчення науковцями-економістами. За роки дослідження цього поняття, сформувалася певна періодизація в тлумаченні, що чітко простежується в працях з згаданої проблематики.

Наприклад, досі залишаються прихильники думки [30, 50, 58], які у своїх визначеннях, наголошують на тому, що фінансова безпека підприємства – це, насамперед, саме складова економічної безпеки. Так, у трактуванні І. Чібісової та Є. Івашиної фінансову безпеку підприємства можна визначити як «…складову економічної безпеки підприємства, яка полягає у наявності такого його фінансового стану, який характеризується: збалансованістю і якістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю до загроз» [58].

Якщо розглядати докладніше, то можна побачити ще більше відмінностей у визначеннях цього поняття. Якщо, наприклад, Н. Пойда-Носик у своїй праці

наголошує на тому, що фінансова безпека підприємства «…складний багаторівневий процес забезпечення захищеності суб'єкта від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх фінансових загроз та формування його фінансової рівноваги в поточній і стратегічній перспективі за рахунок ефективного використання його фінансового потенціалу з метою збільшення ринкової вартості» [43, с. 341], то В. Мунтіян акцентує увагу на ефективному використанні корпоративних ресурсів, для забезпечення технологічного та фінансового розвитку, що простежується у його визначенні – «…стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку» [35, с. 33].

Якщо говорити про ефективне використання, то не можна не розглянути запропоноване Т. Кузенко, В. Прохоровою та Н. Сабліною [29, с. 27] визначення фінансової безпеки підприємства, в якому йдеться про найефективніше використання системи показників, а саме: ліквідності, платоспроможності, рентабельності. На нашу думку, ефективне використання ресурсів та фінансових показників є одним з основних елементів досягнення високого рівня фінансової безпеки, але попри це існує і багато інших процесів та заходів, без яких неможливо передати сутність цього поняття. Одним з таких процесів є можливість розробляти та успішно реалізовувати фінансову стратегію. На цьому, у своєму визначенні, акцентує увагу Ю. Карокс та Р. Разгон, які визначають фінансову безпеку підприємства як «… здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовищ» [28, с. 90].

Розширене визначення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в надають Л. Вдовенко та О. Черненко «фінансова безпека … визначається таким

фінансовим станом, за якого відсутні будь-які загрози (внутрішні, зовнішні), підприємство динамічно розвивається в умовах гідротермічної і цінової невизначеності та посилення конкурентного середовища, отримує прибуток як визначальний фактор фінансової безпеки і мотив підприємницької діяльності» [7, с. 114].

За результатами проведеного теоретичного дослідження, нами було виокремлено основні підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека підприємства», які відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємства»*

Підхід	Сутність	Джерело
Ресурсно-фукціональний	як стан ефективного використання ресурсів	[20, 44, 45]
Сукупний	як сукупність заходів або чинників, які призначені для забезпечення належного рівня фінансових показників	[6, 14, 27]
Ринково-орієнтований	як сукупність заходів для забезпечення конкурентоспроможності та впливу зовнішніх та внутрішніх загроз та ризиків	[7, 40]
Попереджувальний	як спроможність раннього попередження банкрутства та своєчасної ідентифікації небезпек і загроз	[13, 23]
Системний	як забезпечення рівноваги, стійкості, збалансованості	[52]
Цільовий	як необхідний ступінь орієнтації на кінцеві результати	[34, 44]
Стратегічний	як спроможність самостійно розробляти та реалізовувати фінансову стратегію	[28]
Ризиковий	як діяльність з управління фінансовими ризиками.	[9]

* – узагальнено на основі використання джерел [6, 7, 9, 14, 23, 27, 28, 44, 45, 52]

Розглядаючи переваги і недоліки кожного із представлених в таблиці 1.1 підходів, можна виділити, до прикладу попереджувальний підхід, який акцентує увагу лише на спроможності раннього попередження і своєчасної ідентифікації загроз. На жаль, вітчизняні підприємства не завжди можуть це зробити, і тому фінансова безпека повинна розглядатись набагато ширше і передбачати сценарій протидії кризовому розвитку.

Популярний ресурсно-функціональний підхід передбачає, що фінансову безпеку розглядають як стан ефективного використання ресурсів. Не можемо з цим не погодитись, оскільки без ефективного управління наявними ресурсами,

починаючи від трудових і закінчуючи фінансовими, не можливо побудувати систему фінансової безпеки. Але разом із цим, не лише ресурсами єдиними можна забезпечити фінансову безпеку.

Провівши аналіз трактування поняття «фінансова безпека підприємства», нами виокремлено ключові ознаки щодо визначення даного поняття (рисунок 1.1), з метою встановлення відмінностей між ними та визначення формату розгляду даної категорії.

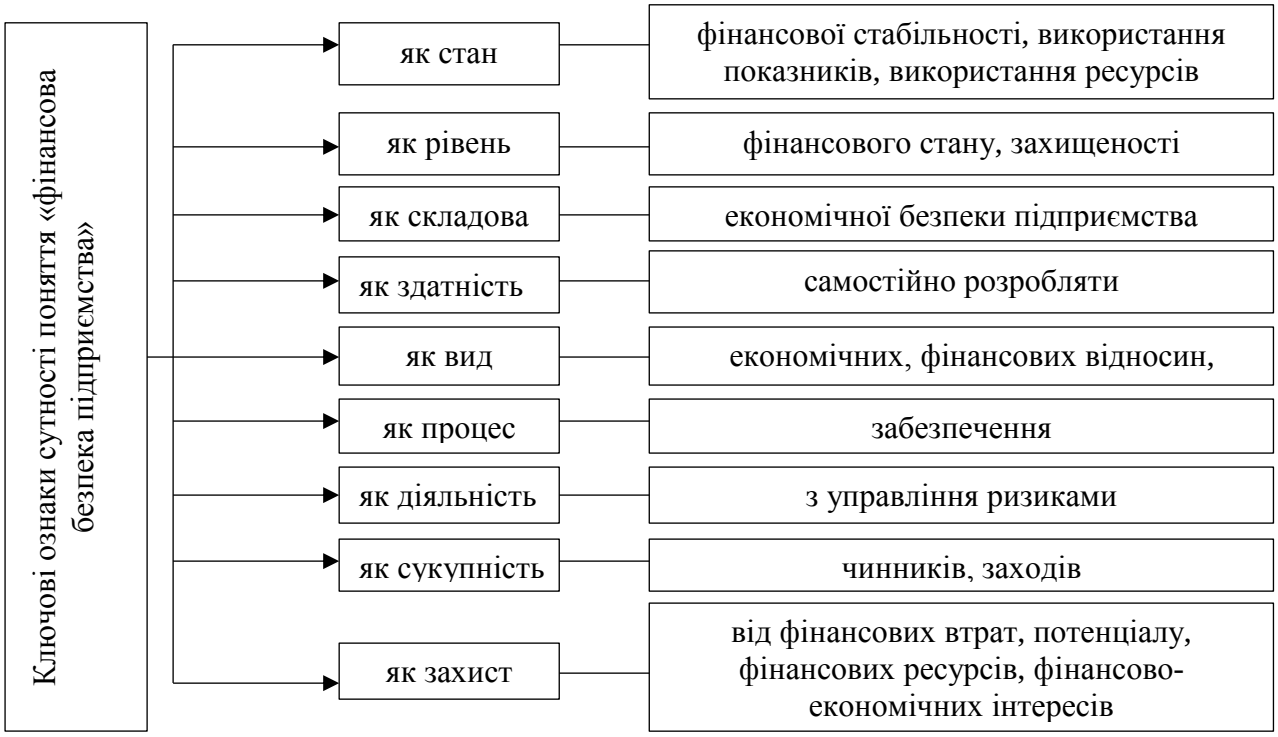

Рисунок 1.1 – Ключові ознаки сутності поняття «фінансова безпека підприємства»*

* – виокремлено на основі використання джерел [29, 30, 35, 43, 50, 58]

Як видно з проведеного контекстуальному аналізу, зображеного на рисунку 1.1, ключовими ознаками визначення «фінансова безпека підприємства» є наступні: стан, захист, рівень, складова, здатність, сукупність, вид, процес. Окрім цього, кожний науковець бачить продовження даного поняття по-своєму: наприклад, як захист, але саме від фінансових втрат [45, с. 195]; як захист, але потенціалу [2, с. 52]; як захист фінансових ресурсів [15, с. 79] і т.д.

Виокремлені ключові ознаки дозволяє розширити розуміння досліджуваного поняття «фінансова безпека підприємства» і сформувати своє бачення даного поняття. Так, на нашу думку, фінансову безпеку слід розуміти як процес досягнення певного стану підприємства задля фінансового захисту від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, який визначається кількісними та якісними параметрами його платоспроможності та фінансової стійкості, збалансованістю фінансових інструментів з урахуванням створення системи потрібних фінансових передумов стійкого зростання і розвитку в майбутньому.

Поняття «система фінансової безпеки підприємства» аналогічно з поняттям «фінансова безпека підприємства» досі не отримала свого загальноприйнятого трактування, оскільки на сьогоднішній день зустрічаються дуже різні погляди щодо даного поняття.

Х. Мандзіновська [33, с. 26], відмічає, що система фінансової безпеки підприємства є частиною системи економічної безпеки, яка відповідає за фінансову сферу господарської діяльності.

Т. Ганущак [8, с. 106], стверджує, що система фінансової безпеки підприємства – це сукупність її суб’єктів, яких об’єднує одна спільна мета, завдання та методи.

На нашу думку, систему фінансової безпеки підприємства слід розглядати як сукупність взаємопов’язаних елементів, які дозволяють забезпечити та гарантувати належний рівень захищеності фінансових інтересів підприємства.

Система забезпечення фінансової безпеки підприємства являє собою сукупність взаємопов’язаних між собою заходів, які дозволяють створити умови, при яких кожна проведена операція буде супроводжуватись належним рівнем безпеки.

Система забезпечення фінансової безпеки підприємства повинна відповідати наступним основним вимогам: спроможність в повному обсязі забезпечити ефективність функціонування системи фінансової безпеки підприємства; спроможність максимально ефективно поєднувати усі ключові елементи забезпечення фінансової безпеки підприємства; повна відсутність

будь-яких проявів невизначеності або стихійності у застосуванні; бути максимально низьковитратною; бути доступною; відповідати умовам функціонування підприємства та специфіки його діяльності.

Відомо, що фінансова безпека будь-якого підприємства насамперед залежить від швидкості та якості здійснення ним розрахунків за своїми зобов'язаннями перед контрагентами. Необхідність підтримки її на високому рівні в короткостроковій та довгостроковій перспективі забезпечують нормальний ритм фінансово-господарської діяльності підприємства. Враховуючи вищевикладене, платоспроможність є невід'ємною складовою забезпечення фінансової безпеки.

На сьогодні існує багато визначень платоспроможності підприємства. Більшість вчених пов'язує це поняття із здатністю розплачуватись за існуючими зобов'язаннями. Так, М. Бердар під платоспроможністю розуміє здатність виконувати власні зобов'язання [3].

В. Іващенко та М. Болюх трактують платоспроможність у якості показника фінансової стійкості підприємства [18]. Ототожнюють фінансову стійкість із платоспроможністю й інші вчені, як то І. Зятковський та І. Макарчук [32]. На наш погляд така думка є хибною з тієї точки зору, що ці поняття характеризують різні позиції загального стану підприємства. Якщо платоспроможність – це зовнішній прояв фінансового стану господарюючого суб'єкта, то фінансова стійкість – його внутрішня сторона, що пов'язана із загальною фінансовою структурою підприємства і відображає збалансованість грошових і товарних потоків, доходів і витрат, коштів і джерел їх формування у довгостроковій перспективі.

В. Сирота вважає платоспроможність можливістю розраховуватися за зобов'язаннями підприємства без ризику для подальшого розвитку та поточного функціонування [47, с. 36].

А. Мазаракі, Н. Ушакова та Л. Лігоненко надають більш широке визначення платоспроможності, згідно з яким ця категорія визначається відповідністю витрат і доходів підприємства, яка забезпечує можливість постійного або періодичного фінансування функціонування та виконання взятих

зобов'язань [47].

Одне з найбільш точних, на наш погляд, визначень платоспроможності дає О. Непочатенко, згідно з яким – це можливість суб’єкта наявними грошовими ресурсами своєчасно погасити існуючі строкові зобов'язання [36, с. 365].

Ціла низка вчених, серед яких Є. Іонін, Т. Унковська, С. Іванюта та інші, не розмежовують поняття платоспроможності та ліквідності або дають їм визначення, що носять однаковий зміст, який полягає в здатності нести відповідальність різними видами активів, окремо або в цілому, за свої платіжні зобов'язання в будь-який момент часу поточного і планового періодів згідно з укладеними договорами [16]. На нашу думку, таке визначення може спотворити подальші оцінки цих категорій, що відіб’ється на результатах аналізу. Не зважаючи на схожість і взаємозв’язок понять платоспроможності та ліквідності, ліквідність, на наш погляд, є більш широкою категорією.

Уточнюючи різницю між двома категоріями відмітимо, що ліквідність підприємства характеризується рухом фінансових потоків, а платоспроможність визначається рухом грошових потоків. Обидва потоки знаходяться у взаємозалежності і рухаються паралельно один одному.

Слід також зазначити, що більшість економістів пов’язують категорію платоспроможності зі здатністю суб’єкта розраховуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями, але зустрічаються й протилежні точки зору, коли платоспроможність детермінують як здатність підприємства розраховуватися за довгостроковими зобов'язаннями, а здатність розраховуватися за короткостроковими називають ліквідністю [37, с. 421].

Власні визначення платоспроможності, які так чи інакше перекликаються з переліченими, надають й інші вчені – Й. Ворст, В. Мельник, Л. Лахтіонова, Н. Тарасенко, М. Чумаченко та інші. На основі аналізу економічної літератури щодо визначення поняття «платоспроможність підприємства» та систематизації думок вчених, нами узагальнено основі підходи до вивчення економічної сутності платоспроможності, які представлено на рисунку 1.2.

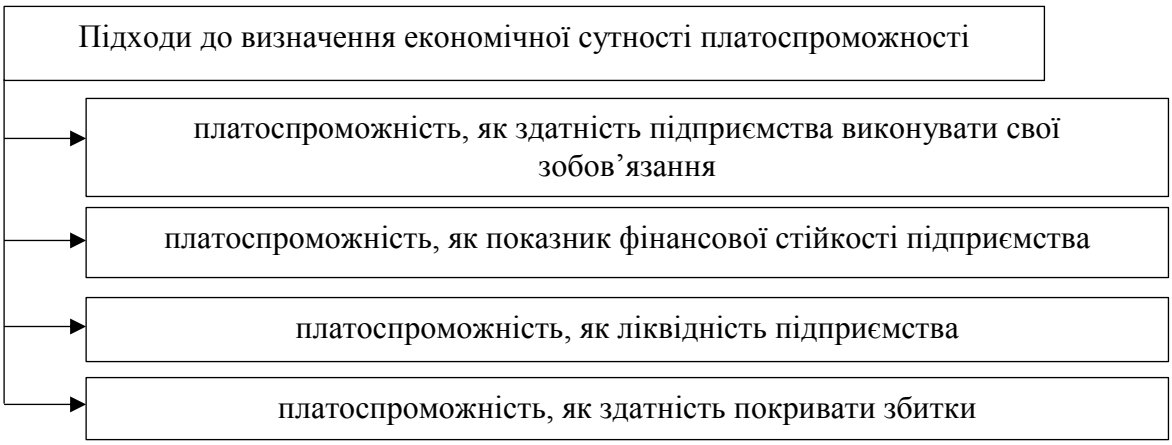

Рисунок 1.2 – Підходи до визначення економічної сутності платоспроможності*

* – виокремлено автором на основі [3, 16, 18, 32, 36, 47]

Розглянувши поняття платоспроможності різних авторів, ми можемо зробити висновок, що всіх їх об’єднує позиція достатності грошових коштів у підприємства. З урахуванням цього та виокремлення основних чотирьох підходів до детермінації платоспроможності, ми спробували надати власне, уточнене визначення.

Отже, на наш погляд, платоспроможність в системі фінансової безпеки є здатністю підприємства виконувати фінансові зобов'язання завдяки використанню грошових коштів, їх еквівалентів, короткострокових фінансових інвестицій та інших високоліквідних активів у повному обсязі та у встановлений термін, що нівелює настання ситуацій кредиторської та дебіторської залежності як передумови зниження рівня фінансової безпеки.

Під забезпеченням платоспроможності підприємства визначають систему організаційно-економічних заходів, які спрямовані на ефективне управління платоспроможністю підприємства, оперативне виявлення ознак неспроможності виконання обов'язкових платежів у встановлений термін, формування передумов до зниження ризику неплатежів з метою нормального функціонування підприємства в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Забезпеченість платоспроможності у часі є процесом, який пов'язаний зі

зміцненням фінансового стану підприємства, а його стійкість залежить від результатів діяльності виробничо-економічної системи.

Отже, високий рівень платоспроможності – необхідна складова характеристики будь-якого стабільно функціонуючого суб'єкта господарювання в процесі забезпечення його фінансової безпеки. Саме тому керівники даного підприємства, його потенційні партнери мають бути зацікавленими в управлінні платоспроможністю та забезпеченні відповідного рівня фінансової безпеки підприємства.

1.2 Концептуальні основи управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств

Управління ґрунтується на впливі суб'єкта управління на об'єкта управління для досягнення певних цілей. Відповідно, стосовно платоспроможності в загальному випадку можна говорити про вплив суб'єкта платоспроможності на об'єкт платоспроможності для збереження всієї системи та формування безпечних умов її розвитку. Певна конкретизація полягає у потребі планування, застосування організаційних заходів та механізму мотивації з обов'язковим контролюванням результатів для виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей управління платоспроможністю у сфері забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Здійснене узагальнення визначень управління дало змогу визначити кілька сучасних ключових підходів до трактування їх суті. Потрібно зазначити наявність певних суттєвих відмінностей у розумінні цього терміну. В основі окремих визначень міститься системний підхід, згідно з яким під управлінням розуміють цілеспрямований вплив керуючої підсистеми на керовану. Група науковців [38, с. 12] уточнює, що управління має бути циклічним, тобто передбачати прямий вплив, отримання інформації щодо результатів цього

впливу із можливістю внесення змін для збільшення ефективності наступних управлінських рішень. Інша група науковців конкретизує сутність управління, враховуючи масштаби об’єктів та суб’єктів. Наприклад, О. Здоровцов, П. Котик та Д. Семенда розглядають цей термін на рівні державного управління і визначають його як «… невід’ємну складову соціально-економічного розвитку країни» [46]. Своєю чергою, М. Кісіль, визначає управління на рівні підприємства як «… організаційну роботу спеціалізованих відділів, діяльність яких направлена на об’єднання та спрямування зусиль трудового колективу підприємства, організацій та установ на вирішення поставлених технологічних, економічних та соціально-політичних завдань» [21, с. 59].

Доповненням до цих визначень, може бути твердження, що саме управління має сформувати основу для об’єднання зусиль усіх працівників фінансових відділів, як координуючої складової, та профільних підрозділів підприємств у здійсненні науково-організованих дій щодо досягнення та підтримки необхідного рівня фінансової безпеки.

Важливою складовою управління платоспроможністю підприємства в системі забезпечення його фінансової безпеки є аналіз та оцінка його платоспроможності. Ефективне управління платоспроможністю дозволяє господарюючому суб'єкту оперативно вирішувати завдання виживання в умовах конкурентної боротьби та впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, мати можливість своєчасно і в необхідному обсязі отримувати та погашати позикові кошти, цим самим забезпечуючи відповідний рівень його фінансової безпеки Високий рівень платоспроможності підприємства дає можливість максимізувати його прибуток і рентабельність діяльності за рахунок залучення додаткових джерел фінансування. Все це підвищує вартість самого підприємства, забезпечує його інвестиційну привабливість і фінансову безпеку.

У процесі оцінювання поточного рівня забезпечення фінансової складової безпеки підлягають аналізу: фінансова звітність і результати роботи підприємства – платоспроможність, фінансова незалежність, структура й використання капіталу та прибутку; конкурентний стан підприємства на ринку –

частка ринку, якою володіє суб'єкт господарювання; рівень застосовуваних технологій і менеджменту; ринок цінних паперів підприємства – оператори та інвестори цінних паперів, курс акцій і лістинг. Зовнішнім проявом фінансової безпеки підприємства можна вважати платоспроможність, оскільки зниження показників останньої підриває репутацію зацікавленість всіх учасників ринкових відносин (інвесторів, покупців продукції, банків тощо).

Під час аналізу платоспроможності підприємства використовують велику кількість найрізноманітніших показників, які можна поділити на такі групи: загальні та специфічні; абсолютні та відносні; кількісні та якісні; узагальнюючі, індивідуальні та допоміжні; факторні й результативні; нормативні, планові, облікові, звітні, аналітичні тощо [12].

При формуванні системи показників оцінювання необхідно виходити з наступних принципів [31, с. 119]:

– адекватності системи показників відображення процесів, що відбуваються з платоспроможністю господарюючого суб’єкта;

– наявності інформаційного забезпечення для розрахунку показників;

– можливості чіткого визначення алгоритму розрахунку показників, який забезпечить однозначність розуміння й трактування отриманого результату різними фахівцями;

– оптимальності кількості показників з точки зору поставлених цілей, комплексності й системності дослідження, а також виключення повторення показників.

Більша частина показників, які входять до того чи іншого методу оцінки платоспроможності, являє собою сукупність формалізованих інструментів розрахунку, які базуються на математичних принципах, що забезпечує підвищення достовірності та точності даних, значно скорочує терміни їх отримання, дозволяє полегшити діяльність з обробки інформації та оцінки результатів.

У вітчизняній практиці формалізовані методи оцінки платоспроможності здебільшого засновані на оцінці ліквідності балансу підприємства. Саме ж

вирішення питання щодо платоспроможності аналізованого суб'єкта досягається за рахунок порівняння розрахованих показників та їх нормативних значень.

Так, Н. Мірко та Г. Старостенко для оцінки платоспроможності пропонують аналізувати коефіцієнти абсолютної платоспроможності, термінової платоспроможності, проміжної та загальної платоспроможності, а також коефіцієнт чистого виторгу [49]. В. Клочан та О. Бахмут вважають за потрібне розраховувати коефіцієнти поточної ліквідності, критичної або швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності [22]. М. Болюх та В. Іващенко під час аналізу платоспроможності керуються коефіцієнтами абсолютної ліквідності, проміжним коефіцієнтом покриття (ліквідності) та загальним коефіцієнтом покриття [18]. Н. Строченко та Д. Шиян рекомендують використовувати коефіцієнти абсолютної ліквідності, проміжної ліквідності, коефіцієнт загального покриття та коефіцієнт платоспроможності [59]. В. Івахненко віддає перевагу коефіцієнтам абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності та коефіцієнту покриття [17]. О. Дедіков і Н. Дєєва пропонують керуватися результатами розрахунків коефіцієнтів поточної ліквідності, швидкої ліквідності та абсолютної ліквідності (платоспроможності) [10]. Т. Косова та І. Сіменко використовують показники абсолютної, швидкої та поточної ліквідності [25]. Ю. Журавльова говорить про необхідність оцінки платоспроможності за рахунок коефіцієнтів ліквідності та коефіцієнту автономії. М. Лагун вважає, що платоспроможність треба оцінювати за коефіцієнтами поточної ліквідності та забезпеченості власними коштами [36].

У таблиці 1.2 наведено систему показників, запропонованих цими науковцями, а також методику їх розрахунку. Як свідчать наведені дані, майже всі автори з відмінністю в назві, але практично з однаковим економічним змістом пропонують використовувати при оцінці платоспроможності три основних коефіцієнти: коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності), коефіцієнт поточної (проміжної) ліквідності та загальний коефіцієнт покриття. У той же час, єдиної думки щодо повного переліку показників оцінки платоспроможності серед фахівців не існує.

Таблиця 1.3 – Показники платоспроможності та їх розрахунок у методиках вітчизняних науковців*

Показник	Алгоритм розрахунку	Н. Мірко, Г. Старостенко	В. Клочан, О. Бахмут	М. Болюх, В. Іващенко	Н. Строченко, Д. Шиян	В. Івахненко	О. Дедіков, Н. Дєєва	Т. Косова, І.Сіменко
Загальний коефіцієнт покриття (ліквідності)	Відношення поточних (оборотних) активів до поточних зобов'язань	+	+	+	+	–	+	+
Коефіцієнт поточної (проміжної, швидкої) ліквідності	Відношення грошових коштів, поточних фінансових інвестицій, і дебіторської заборгованості до суми поточних зобов'язань	+	+	+	+	+	+	+
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспромож-ності)	Відношення грошових коштів, поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань	+	+	+	+	+	+	+
Коефіцієнт критичної ліквідності	Відношення суми оборотних активів до поточних зобов'язань	+	–	+	+	+	+	+
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	Відношення власних оборотних засобів до їх фактичної вартості	–	–	+	–	+	+	–
Коефіцієнт автономії	Відношення власного капіталу до всіх фінансових ресурсів	–	–	–	–	+	–	+

* – узагальнено автором на основі [38-44]

Для оцінки платоспроможності підприємства доцільно використовувати класифікацію активів та пасивів О. Непочатенко (таблиця 1.4), яка є однією з найбільш поширених серед українських науковців [36].

Таблиця 1.4 – Класифікація активів та пасивів підприємства для оцінки його платоспроможності [36]

Найменування групи активів	Засоби підприємства	Найменування групи пасивів	Джерела виникнення засобів підприємства
Найбільш ліквідні активи (А1)	Грошові кошти підприємства та поточні фінансові інвестиції	Найбільш термінові зобов'язання (П1)	Поточні зобов'язання за розрахунками, інші поточні зобов'язання
Активи, що швидко реалізуються (А2)	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, готова продукція, товари, векселі одержані	Короткострокові пасиви (П2)	Короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги
Активи, що повільно реалізуються (А3)	Поточна дебіторська заборгованість за виключенням (товарної), запаси (за мінусом готової продукції і товарів), інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів	Довгострокові пасиви (П3)	Довгострокові зобов'язання та довгострокові забезпечення
Активи, що важко реалізуються (А4)	Необоротні активи	Постійні пасиви (П4)	Власний капітал

Підсумовуючи, відмітимо, що більшість методик оцінювання платоспроможності підприємства носять формалізований характер – вони мають чітку послідовність дій і спираються на певні формули. Кількісна оцінка передбачає використання системи фінансових коефіцієнтів, які дозволяють зіставити вартість поточних активів, що мають різний ступінь ліквідності із сумою поточних зобов'язань. У кількісній оцінці платоспроможності підприємства крім відносних показників використовують також і абсолютні. Одним із основних абсолютних показників є власні оборотні кошти, який характеризує ту частину власного капіталу, яка є джерелом покриття його поточних активів. Даний показник залежить від структури активів та пасивів, і розраховується як різниця між власним капіталом, необоротними активами та поточними зобов'язаннями підприємства [57].

Однак, не можна не сказати, що існує й певна кількість неформалізованих

методів, які допомагають вирішити цю проблему. Неформалізовані методи за своєю більшістю представлені експертними оцінками, які спрямовані на вирішення проблеми майбутньої платоспроможності підприємства. Неформалізовані методи засновані на якісних показниках, що характеризують параметри внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Це такі показники, як: цінність позичальника для банку, якість управління на підприємстві-позичальника тощо. Проводячи якісну оцінку платоспроможності підприємства, використовують метод групування балансових даних, що передбачає проведення оцінки стану платоспроможності на основі розробки «балансу ліквідності» [57].

Важливо відмітити, що за допомогою розглянутих показників можна оцінити платоспроможність не тільки окремого підприємства, тобто його внутрішнє середовище; ці коефіцієнти є дуже корисними й при оцінці зовнішнього середовища діяльності господарюючих суб'єктів, адже вони можуть проаналізувати фінансову безпеку підприємств, окремого регіону чи країни в цілому.

Аналіз та оцінка є ключовим елементом в управлінні платоспроможністю підприємства для забезпечення його фінансової безпеки. Його результати є основою для прийняття управлінських рішень.

Тому для забезпечення високого рівня платоспроможності та ліквідності підприємства потрібно постійно здійснювати оцінку господарської діяльності, який полягає у вивченні балансу підприємства за активом та пасивом, оцінці фінансових результатів і напрямів використання прибутку, а також виконанні таких завдань, як забезпечення підприємства необхідною кількістю оборотних активів, вибір оптимальної структури капіталу та ефективних і раціональних напрямів його використання, розробка поточних і перспективних планів розвитку підприємства та здійснення контролю за їх виконанням з урахуванням всіх можливих ризиків в нинішніх ринкових умовах.

На нашу думку, основними елементами оцінки платоспроможності підприємства в системі забезпечення його фінансової безпеки повинні

виступати: об'єкт оцінки; суб'єкт оцінки; мета та глибина оцінки; критерій оцінки; показник оцінки або система показників; інформаційне забезпечення для аналізу; метод чи методика оцінки; результат оцінки. Ці елементи взаємозалежні та визначають один одного. Детальне описання кожного з них наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Структура системи управління платоспроможністю підприємства в складі фінансової безпеки*

* – узагальнено та доповнено автором на основі [12, 21, 38, 46]

Таким чином, ми дійшли висновку, що для забезпечення оптимального стану платоспроможності та підвищення її рівня на перспективу необхідним є здійснення керівництвом низки дій на випередження.

З цією метою нами було узагальнено систему управління платоспроможністю підприємства в складі фінансової безпеки, яка передбачає певний порядок послідовних кроків: пошук та обробку інформації про стан платоспроможності підприємства, вибір методу оцінки, характеристику рівня платоспроможності й результатів оцінки, вибір заходів покращення рівня платоспроможності, відновлення втраченої платоспроможності та подальший моніторинг стану платоспроможності. Адже саме ці кроки є потенційними можливостями для забезпечення стабільно високого рівня платоспроможності.

Отже, високий рівень платоспроможності – необхідна складова характеристики будь-якого стабільно функціонуючого суб’єкта господарювання. Саме тому зацікавленими в грамотній оцінці його стану платоспроможності будуть як керівники даного підприємства, так і його потенційні партнери. На основі даної інформації власники підприємства вивчають ефективність його діяльності та визначають шляхи покращення рівня фінансової безпеки, наявні партнери обґрунтовують доцільність подальшої співпраці, інвестори вираховують ризики вкладання в нього коштів.

2 Аналітико-методичні аспекти платоспроможності підприємств в системі їх фінансової безпеки

2.1 Аналіз показників фінансового стану підприємств України

Слід признати, що в узагальненому вигляді процес визначення рівня фінансової безпеки через її оцінювання за критерієм їх забезпечення визначається ефективністю використання всіх видів ресурсів підприємств, зокрема: ресурсу капіталу, а саме акціонерного капіталу в поєднанні з довгостроковим позичковим капіталом та забезпеченням майбутніх витрат та платежів підприємства; техніко-технологічного ресурсу; інтелектуально-кадрового ресурсу; інформаційного ресурсу; інновацій в підходах та методах організації та управління фінансово-господарської діяльності підприємства; правового ресурсу. Поряд із цим, платоспроможність як складова системи фінансової безпеки підприємства (будь-якої форми власності) характеризує ефективність використання фінансових ресурсів, визначає стан рахунків, процеси руху грошових коштів, що в результаті забезпечує безперервний кругообіг фондів підприємства. Платоспроможність можна визначити як спроможність підприємства у короткостроковий період погасити найбільш термінові зобов’язання наявними в активі ресурсами і не допустити порушення термінів розрахунку за поточними зобов’язаннями. Невиконання зобов’язань підприємства може мати такі наслідки, як його банкрутство або повна ліквідація.

В умовах ринкових відносин досягнення платоспроможності та фінансової безпеки підприємств залежить від їхньої здатності адаптуватися до змін навколишнього середовища [35, с. 89].

Відтак, зазначимо, що до основних показників оцінювання фінансової безпеки на підприємстві належать оцінювання фінансового стану підприємства, його платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності.

Зазначені вище чинники призводять до неплатоспроможності підприємств і є основними причинами стійкої тенденції до збільшення кількості збиткових підприємств. На рисунку 2.1 відображено кількість підприємств в Україні, які були зареєстровані в 2015-2019 роках.

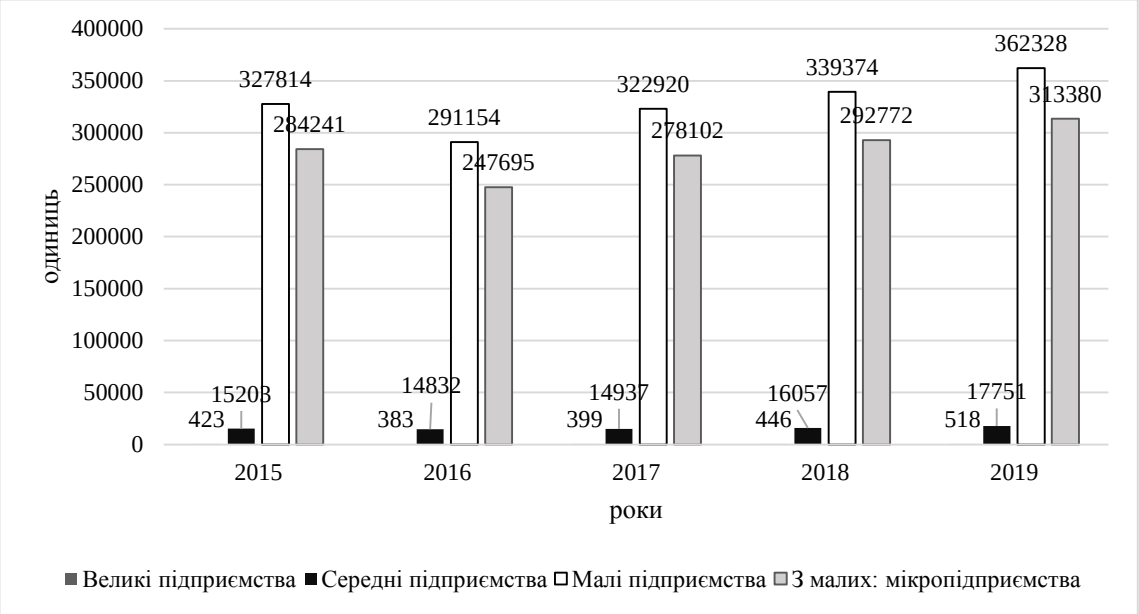

Рисунок 2.1 – Кількість підприємств в Україні, 2015-2019 роки*

* – побудовано за даними Державної служби статистики України [11]

Аналіз даних рисунку 2.1 свідчить, що кількість підприємств в Україні скоротилася з 1974318 у 2015 році до 1941625 у 2019 році, тобто на 32692 підприємств (1,6 % від загальної кількості підприємств). Зокрема, частка великих підприємств збільшилася за аналізований період на 18,3 % (95 підприємств). За 2015-2019 роки також відбулося значне збільшення кількості середніх підприємств – на 14,35 % або 2548 одиниць, малих підприємств – на 9,52 % або 34514 одиниць, з малих: мікропідприємств – на 9,3 % або 29139 одиниць.

Даний показник вказує на підприємницьку активність, а фактично прийнятність, тобто безпечність, середовища функціонування підприємств в Україні. Тобто за 2015-2019 роки, відновлюється діяльність підприємства, що пов’язано з покращення економічної ситуації на кінець 2019 року.

Провідне місце у забезпеченні фінансової безпеки підприємства належить чистому прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства. Чим вищий рівень чистого прибутку суб'єктів господарювання, тим менша потреба у залученні капіталу з інших джерел (які в сучасних умовах є обмеженими), тим вищий рівень самофінансування розвитку підприємств та забезпечення реалізації стратегічних цілей такого розвитку. Слід зазначити, що прибуток – це головне джерело зростання ринкової вартості суб'єктів господарювання, оскільки розширене відтворення капіталу забезпечується шляхом капіталізації частини отриманого підприємством прибутку. Тому, чим вище рівень капіталізації прибутку суб'єктів господарювання, тим більше додана економічна вартість, а значить і ринкова вартість в цілому (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Фінансові результати суб'єктів господарювання у 2014-2019 роках*

Показник	Роки					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Національна економіка						
Капітал, млн грн	4290588	5936406	6873400	7231067	7771392	6995779
Фінансові результати до оподаткування, млн грн	-389114	-236566	94039	247677	322341	514689
в % до капіталу	-9,07	-3,99	1,37	3,43	4,15	7,36
Чистий прибуток, млн грн	-410769,4	-255322	61911,8	189724,7	256436,8	529179
в % до капіталу	-9,57	-4,30	0,90	2,62	3,30	7,56
Промисловість						
Капітал, млн грн	1882711	2193869	2600912	2901135	3089443	3082322
Фінансові результати до оподаткування, млн грн	-154406	-174912	-8778	93970	147352	162178
в % до капіталу	-8,20	-7,97	-0,34	3,24	4,77	5,26
Чистий прибуток, млн грн	-166273,6	-180825	-24673,8	64053,8	107350,9	139380
в % до капіталу	-8,83	-8,24	-0,95	2,21	3,47	4,52

* – складено і розраховано за даними Державної служби статистики України [11]

За даними таблиці 2.1 спостерігається зменшення фінансових результатів до оподаткування в цілому по національної економіці та наявність чистого збитку впродовж 2014-2015 років, що пов'язано із кризовим станом у країні.

Особливо скрутною виявилась ситуація у 2014 році, коли збитки суб'єктів господарювання склали 410769,4 млн. грн. В 2016-2018 роках чистий прибуток загалом по національної економіки мав позитивне значення та його приріст у 2019 році порівняно з 2014 роком склав 228,8 %, що суттєво розширило інвестиційні можливості суб'єктів господарювання. Проте, у порівнянні з потребами в капіталі суб'єктів господарювання в 2019 році чистий прибуток складав 7,56 %. Несприятливі умови для вітчизняної економіки обумовили погіршення фінансового стану підприємств промисловості та від'ємне сальдо фінансових результатів протягом 2014-2016 років, що призвело до втрати власного капіталу. Максимальні чисті збитки спостерігалися у 2015 році, а саме 180825 млн грн та у 2016 році – 24673,8 млн грн. Позитивне значення чистого прибутку підприємствами промисловості було отримано у 2017 році, проте загальні потреби в капіталі за рахунок чистого прибутку у 2019 році забезпечені на 4,52 %.

Оцінка фінансових результатів діяльності підприємств України за 2014-2019 роки свідчить про стрімке зростання прибутковості лише сільського, лісового та рибного господарства у 2,3 рази – 49801,1 млн грн. Щодо темпів приросту фінансових результатів діяльності підприємств, то найсуттєвіших від'ємних значень вони набули у наступних видах діяльності підприємств: наданні інших видів послуг (-1050,9 %), фінансової та страхової діяльності (-712,5 %), інформації та телекомунікаціях (-318,3 %), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (-312,4 %), промисловості (-292,6%), оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (-267,3 %), тимчасового розміщування й організації харчування (-243,9 %), професійної, наукової та технічної діяльності (-226,4 %), будівництва (-223,6 %), діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (-205,2 %) та операції з нерухомим майном (-200,0 %).

У 2019 р. порівняно з 2014 р. збитковими були підприємства за двома видами економічної діяльності, а саме: транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності та мистецтва, спорту, розваг та відпочинку.

Усі інші підприємства за видами економічної діяльності в Україні були прибутковими.

На рисунку 2.2 наведено структуру підприємств України за фактом наявності чистого прибутку від діяльності (всього по економіці) за 2015-2019 роки.

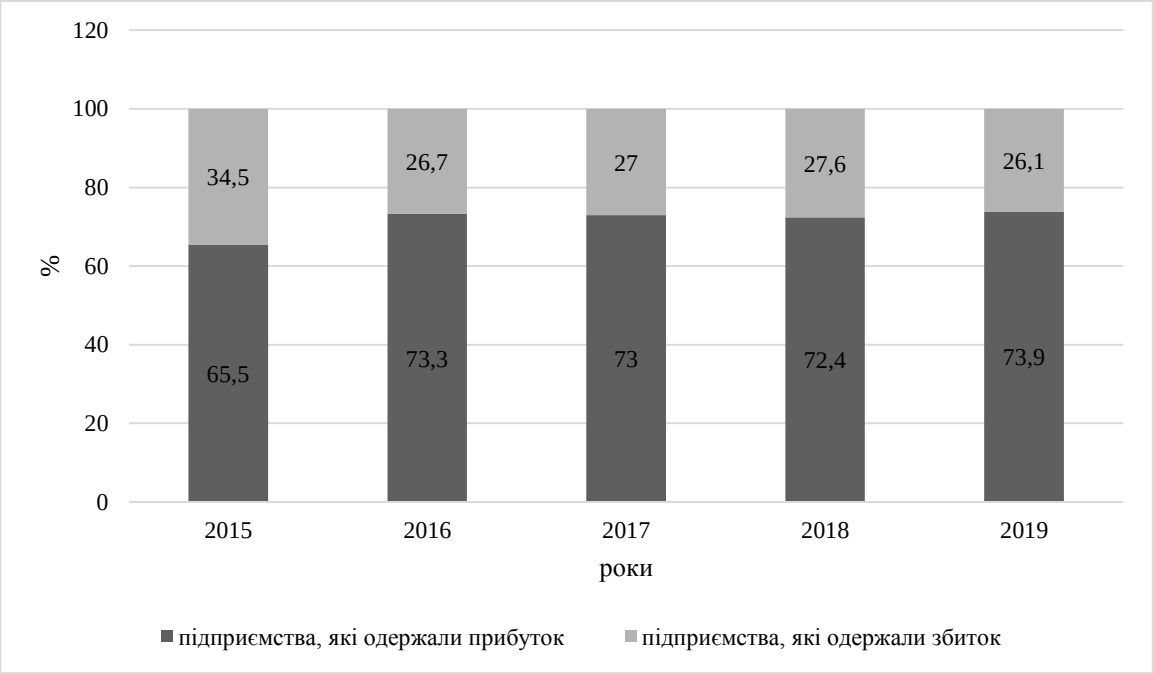

Рисунок 2.2 – Структура підприємств України за фактом наявності чистого прибутку від діяльності (всього по економіці) за 2015-2019 роки*, %

* – складено за даними Державної служби статистики України [11]

За даними рисунку 2.2 видно, що загальна частка прибуткових підприємств в Україні має зростаючу тенденцію у досліджуваному періоді, а саме у 2015-2019 роках. Загальна частка прибуткових підприємств всього по економіці зростає з 65,5 % у 2015 році до 73,9 % у 2019 році.

Прийнято вважати, що абсолютні показники прибутку не дають змогу охарактеризувати результати діяльності підприємств повною мірою, а ефективність використання ресурсів і віддачу від їх застосування більш прийнято оцінювати через показники рентабельності діяльності.

Рентабельність операційної діяльності визначається як співвідношення фінансового результату від операційної діяльності до загальної суми операційних витрат та характеризує ефективність здійснення витрат на виробництво і збут продукції (товарів, послуг). Рентабельність операційної діяльності підприємств України у 2015-2019 роки наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Рентабельність операційної діяльності підприємств України у 2015-2019 роках*

Роки	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств				
	усього	у тому числі			
		великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	з них мікропідприємства
2015	1,0	4,0	0,0	-4,2	-8,2
2016	7,4	8,8	6,9	5,2	-0,4
2017	8,8	11,2	7,3	6,5	2,4
2018	8,1	9,1	7,0	8,3	4,7
2019	10,2	10,3	10,0	10,7	9,3

* – складено за даними Державної служби статистики України [11]

Як бачимо, рівень рентабельності операційної діяльності підприємств України у 2019 році значно кращий ніж у 2015 році, що свідчить про значний прогрес у нарощування прибутку підприємствами України за рахунок операційної діяльності. Найбільші рівні рентабельності спостерігаються у великих підприємств і, на відміну від них, у всіх інших видів підприємств (середні, малі та мікропідприємства) спостерігається додатне значення рентабельності у 2015 році.

Найгірші показники рентабельності операційної діяльності підприємств України спостерігаються у 2015 році при цьому збитковість у ці роки присутня. Тільки великі підприємства демонструють відповідний рівень стійкості до змін у зовнішньому середовищі і, навіть у найскладніші роки, показують позитивний рівень рентабельності операційної діяльності. Це пов’язано, в першу чергу, з тим, що у великих підприємств є більше можливостей протистояти негативним чинникам (зміна курсу валют, обмеження товарообігу, зміна кон’юнктури ринку

та інше) за рахунок власних потужностей та політичної підтримки, яка надається великим підприємствам в Україні [55].

Наявність позитивних тенденцій за показниками фінансових результатів та рентабельності операційної діяльності беззаперечно свідчить про підвищення загальної прибутковості діяльності підприємств.

Внаслідок того, що рівень фінансової безпеки підприємства характеризується зміною величини обсягу реалізованої продукції, було виокремлено види економічної діяльності, які характеризуються, одночасно із позитивною динамікою у 2019 році порівняно із 2015 роком, і певними втратами в обсягах реалізованої продукції. Доцільно звернути увагу на той факт, що найвищі темпи зростання у 2019 році були характерні для виробництва фармацевтичної – 468,2 % та харчової – 314,6 % продукції.

Одночасно з цим, приріст обсягу реалізованої продукції для основи промислового виробництва – машинобудування становив лише 215,0 %, що можна вважати реальною загрозою для машинобудівних підприємств сьогодні та потенційною в середньостроковій перспективі для української промисловості загалом. Інший аспект, згаданий вище, полягає в тому, що суто позитивна динаміка характерна для харчової та фармацевтичної промисловості, але стосовно інших видів економічної діяльності доцільно зазначити неритмічність і спади тривалістю два-три роки. Так, обсяги реалізованої продукції машинобудівних підприємств зменшувались у 2015-2016 роках. Неритмічність у реалізації продукції доцільно визначити як одну із загроз для фінансової безпеки підприємства.

Причинами виникнення такої загрози можна вважати передусім зовнішні фактори, тобто у 2015-201 роках – початок військових дій та обмеження експортних операцій, потребу переорієнтації на інші зовнішні ринки із вимушеним внесенням змін у характеристики промислової продукції. У цьому контексті можна виокремити такі загрози фінансовій безпеці українських підприємств як «слабке маркетингове опрацювання ринку … недотримання контрактів і договірних зобов’язань» [55].

Суть факторів тривалішої дії полягає у продовженні трансформаційних процесів у національній економіці, що чітко простежується у структурі промислової продукції. Здійснене порівняння структури у 2015-2019 роках дало змогу виявити такі факти: по-перше, зменшення частки машинобудування із 9,3 % у 2015 році до 6,1 % у 2016 році із подальшим незначним зростанням до 6,9 % у 2019 році; по-друге, аналогічне негативне скорочення характерне і для металургійного виробництва: 2015 рік – 19,1 %, 2016 рік – 14,8 % та у 2019 році – 16,2 %; по-третє, доцільно звернути увагу на позитивне зростання частки фармацевтичної промисловості із 0,7 % у 2015 році до 1,1 % у 2019 році.

З проведеного аналізу фінансового стану підприємств України можемо стверджувати, що у період 2015-2019 років відбуваються загальні позитивні тенденції за показниками фінансових результатів. Але у 2014-2015 роках сформувались великі суми збитків у більшості підприємств України (за винятком великих, у яких спостерігалось скорочення прибутків), які поки що не вдалося компенсувати за рахунок зароблених прибутків у наступних роках. У роки збитків стабільно збитковими були підприємства з таких галузей: оптова торгівля, транспорт, інформації та телекомунікації, професійна та наукова діяльність, операції з нерухомим майном, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, охорона здоров’я та надання соціальної допомоги, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок. А у 2016-2019 роках збитковими залишились підприємства будівництва, транспорту, підприємства, які здійснюють операції з нерухомим майном, у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, мистецтва, спорту, розваг та відпочинку. Загалом, слід зазначити, що рівень рентабельності операційної діяльності підприємств України у 2019 році значно збільшився у порівнянні з 2015 роком, що характеризує наявність значного прогресу і можливості нарощуванні економічного потенціалу підприємствами України за рахунок операційної діяльності. Якість фінансових результатів підприємств України не так однозначна. У 2015-2016 роки темпи приросту дебіторської заборгованості перевищували темпи приросту доходу від реалізації продукції, що свідчить про

ризик недоотримання вже визнаних доходів і зменшення фінансового результату у наступних роках за рахунок списання безнадійної дебіторської заборгованості. Але у 2019 році ситуація змінилась, що дає надію на якісні позитивні зміни у показниках фінансових результатів діяльності підприємств України.

У сучасних умовах господарювання фінансово-господарська діяльність підприємств в Україні ускладнюється різними кризовими ситуаціями. Під загрозою банкрутства в Україні перебувають у переважній більшості малі та середні підприємства, а стабільність розвитку національної економіки залежить від ефективності функціонування в країні малого та середнього бізнесу. У національній економіці України спостерігається тенденція до зменшення ролі мікропідприємств.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький у 2017-2019 роках

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кондитерський цех» створено в 2001 році у м. Хмельницькому. Основним видом діяльності ТОВ «Кондитерський цех» є виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання. Також товариство здійснює виробництво хліба та хлібобулочних виробів, виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання. Займається роздрібною торгівлею хлібобулочними виробами, борошняними та цукровими кондитерськими виробами в спеціалізованих магазинах.

Підприємство знаходиться за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Купріна, 54. Статутний капітал ТОВ «Кондитерський цех» складає 26200 грн. Товариство перебуває на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку.

Товариство має відокремлене майно, самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в банківських установах, круглу печатку, від свого імені набуває майнові та особисті немайнові права. ТОВ «Кондитерський цех» створює резервний (страховий) фонд. Резервний фонд утворюється у розмірі 25 % від статутного капіталу, шляхом щорічних відрахувань у розмірі не менше ніж 5 % від суми прибутку по підсумках діяльності за рік.

Для здійснення оцінки фінансово-господарської діяльності товариства, проаналізовано результати діяльності ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки. Аналіз складу та структури активів товариства у 2017-2019 роках наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу та структури активів ТОВ «Кондитерський цех» м. Хмельницький у 2017-2019 роках*

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Частка у активах			Зміни в структурі, в.п.	
				2017 рік,%	2018 рік,%	2019 рік,%	2018/ 2017	2019/ 2018
Довгострокові фінансові інвестиції	7,7	7,7	7,7	10,83	7,38	7,58	-3,45	0,20
Усього необоротних активів	7,7	7,7	7,7	10,83	7,38	7,58	-3,45	0,20
Запаси	14,3	18,0	29,1	20,11	17,24	28,64	-2,87	11,40
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	42,4	65,3	43,6	59,63	62,55	42,91	2,91	-19,63
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0	0	0,4	0,00	0,00	0,39	0,00	0,39
Гроші та їх еквіваленти	6,7	13,4	20,8	9,42	12,84	20,47	3,41	7,64
Усього оборотних активів	63,4	96,7	93,9	89,17	92,62	92,42	3,45	-0,20
Баланс	71,1	104,4	101,6	100	100,00	100	0,00	0,00

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

Залишкова (балансова) вартість об’єктів основних засобів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках визначалася як різниця між їх первісною (переоціненою) вартістю та сумою зносу, тобто сумою амортизації, накопиченою з початку експлуатації об’єкта. Протягом аналізованого періоду залишкова вартість основних засобів ТОВ «Кондитерський цех» дорівнювала нульовому значенню. Це означає закінчення строку корисного використання основних засобів товариства, який був установлений під час введення їх в експлуатацію. Хоча ТОВ «Кондитерський цех» надалі використовує основні засоби з нульовою вартістю, так як вони, ще здатні приносити економічну вигоду товариству. Тому товариство здійснює подальший облік основних засобів, залишкова вартість яких дорівнює нульовому значенню.

В 2017 основну частку в структурі активів підприємства займала дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, питома вага яких, в загальній структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» склала 59,63 %. Частка запасів товариства в 2017 році склала 20,11 %. Частка довгострокових фінансових інвестицій, в загальній структурі активів товариства в 2017 році склала 10,83 %. Грошові кошти та їх еквіваленти, в 2017 році, склали 9,42 %.

На кінець 2018 року найбільшу питому вагу у структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» склала дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, питома вага яких, в порівнянні з 2017 роком, збільшилася на 2,91 відсоткових пункти, та склала 62,55 %. Частка запасів, в загальній структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2018 році склала 17,24 % та зменшилася, в порівнянні з 2017 роком на 2,87 відсоткових пункти. Питома вага довгострокових фінансових інвестицій товариства в 2018 році зменшилася, в порівнянні з 2017 роком, на 3,42 відсоткових пункти та склала 7,38 %. Питома вага грошових коштів ТОВ «Кондитерський цех» в 2018 році, в порівнянні з відповідним періодом 2017 року, збільшилася на 3,41 відсоткових пункти та склала 12,84 %.

На кінець 2019 року найбільшу частку у структурі активів товариства займала дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, частка яких

склала 42,91 %. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги ТОВ «Кондитерський цех» зменшилася на 19,63 відсоткових пункти. Питома вага запасів, в загальній структурі ТОВ «Кондитерський цех», склала 28,64 %, що на 11,4 відсоткових пункти більше, ніж у 2018 році. В 2018 році частка довгострокових фінансових інвестицій збільшилася, в порівнянні з 2018 роком на 0,2 відсотковий пункт та склала 7,58 %. Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів в 2019 році склала 20,47 %, та збільшилася, в порівнянні з 2018 роком, на 7,64 відсоткових пункти. В 2019 році питома вага дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом, в загальній структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» склала 0,39 % та збільшилася, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 0,39 відсоткових пункти.

В 2017 році в загальній структурі активів товариства з обмеженою відповідальністю переважали оборотні активи, питома вага яких склала 89,17 %. Частка необоротних активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017 році склала 10,83 %. На рисунку 2.3 наведено структуру активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках.

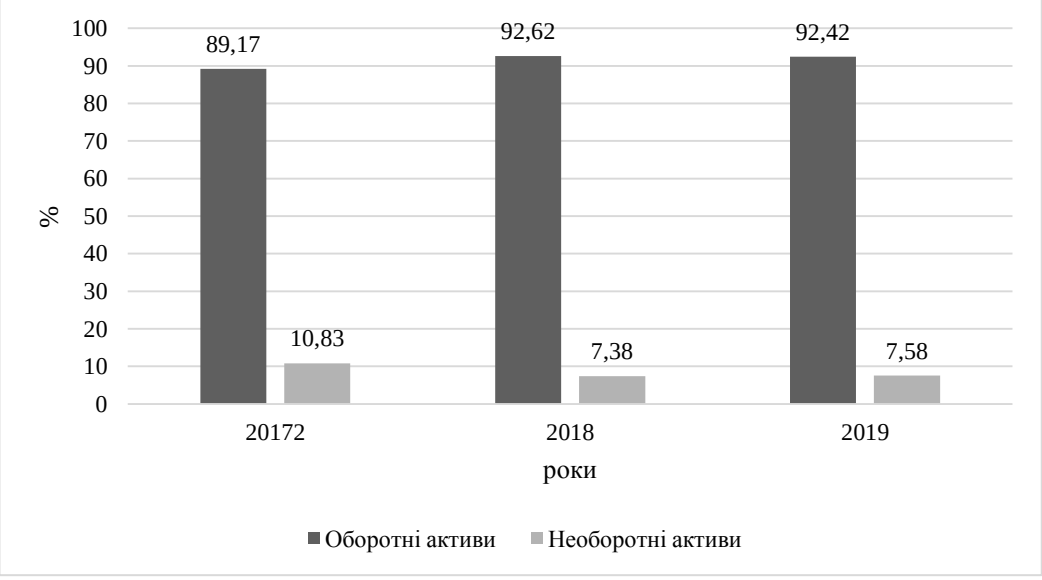

Рисунок 2.3 – Структура активів ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.3.

У загальній структурі активів товариства, в 2018 році, переважали оборотні активи, частка яких склала 92,62 %, що більше, в порівнянні з 2017 роком на 3,45 відсоткових пункти. Питома вага необоротних активів, в загальній структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» була на рівні 7,38 % та зменшилася, в порівнянні з відповідним періодом 2017 року на 3,45 відсоткових пункти.

У загальній структурі активів Товариства з обмеженою відповідальністю «Кондитерський цех» переважали оборотні активи, частка яких в 2019 році склала 92,42 %, що на 0,2 відсоткових пункти менше, ніж у аналогічному звітному періоді. Питома вага необоротних активів товариства, в загальній структурі активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2019 році була на рівні 7,58 %, та збільшилася, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року на 0,2 відсоткових пункти.

На основі проведеного аналізу структури активів товариства в аналізованому періоді, можна зробити висновки, що мобільність майна підприємства є високою, оскільки частка оборотних активів ТОВ «Кондитерський цех» склала 92,42 % на кінець 2019 року.

Найважливішими спеціальними прийомами аналізу фінансового стану є порівняльний або просторовий аналіз. Він забезпечує співставлення показників досліджуваного періоду з аналогічними плановими попередніми, нормативними, середніми або найкращими (еталонними) показниками, які розглядаються як база порівняння. В процесі використанні даного методу аналізу розраховується розмір абсолютних і відносних відхилень порівняльних показників. Обов’язковою умовою зіставлення порівняльних показників є єдність методики їх розрахунків та порівнянність календарних періодів часу. Порівняльний аналітичний баланс зводить в одне ціле і систематизує ті розрахунки і прикидки, які зазвичай виконує кожний аналітик, вивчаючи баланс. Порівняльний баланс фактично включає показники горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний аналіз балансу полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні балансові показники доповнюються показниками динаміки.

Таким чином, проаналізувавши структуру активів ТОВ «Кондитерський цех» визначимо їх абсолютні та відносні зміни у 2017-2019 роках (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз абсолютних та відносних змін активів ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %.	
				2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.	2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.
Довгострокові фінансові інвестиції	7,7	7,7	7,7	0	0	0,00	0,00
Усього необоротних активів	7,7	7,7	7,7	0	0	0,00	0,00
Запаси	14,3	18,0	29,1	3,7	11,1	25,87	61,67
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	42,4	65,3	43,6	22,9	-21,7	54,01	-33,23
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0	0	0,4	0	0,4	0	0
Гроші та їх еквіваленти	6,7	13,4	20,8	6,7	7,4	100,00	55,22
Усього оборотних активів	63,4	96,7	93,9	33,3	-2,8	52,52	-2,90
Баланс	71,1	104,4	101,6	33,3	-2,8	46,84	-2,68

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

На основі наведених даних в таблиці 2.4, можна зробити висновки, що довгострокові фінансові інвестиції ТОВ «Кондитерський цех» у 2017 році склали 7,7 тис. грн. протягом аналізованого періоду, а саме 2017-2019 років вартість довгострокових фінансових інвестицій товариства була незмінною та на кінець 2019 року залишилася на рівні 7,7 тис. грн.

На рисунку 2.4 відображено динаміку довгострокових фінансових інвестицій ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках.

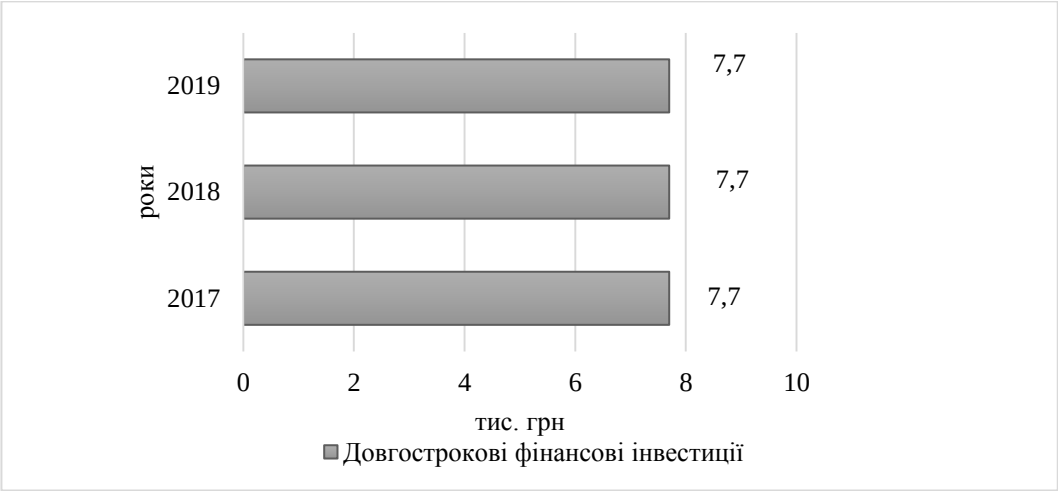

Рисунок 2.4 – Динаміка вартості довгострокових фінансових інвестицій ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках

*– побудовано на основі даних таблиці 2.4

Запаси ТОВ «Кондитерський цех» на кінець 2017 року склали 14,3 тис. грн. На кінець 2018 року, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, вартість запасів товариства зросла на 25,87 % або на 3,7 тис. грн та склала 18,0 тис. грн. На кінець 2019 року, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, обсяг запасів товариства збільшився на 61,67 % або на 11,1 тис. грн та склав 29,1 тис. грн. На рисунку 2.5 відображено динаміку запасів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках.

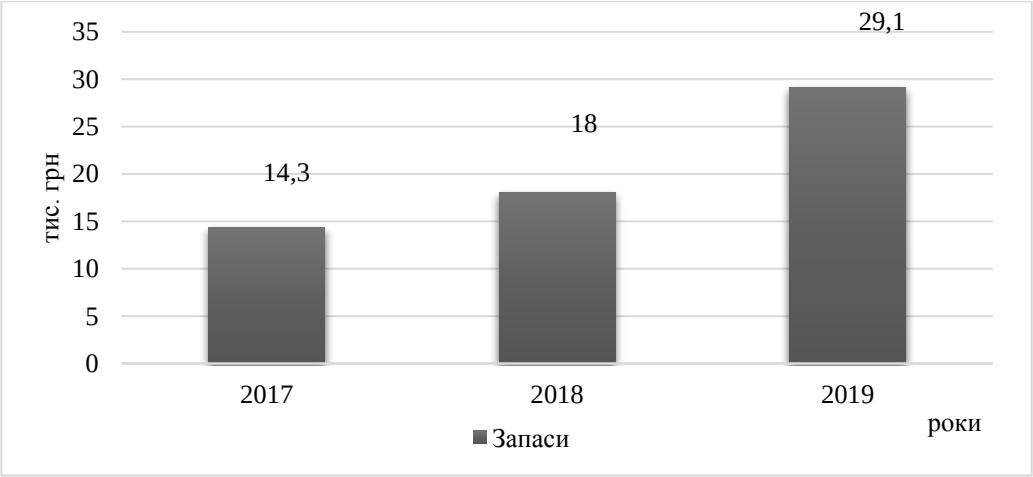

Рисунок 2.5 – Динаміка запасів ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.4.

В 2017 році дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги склала 42,4 тис. грн. В 2018 році дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги ТОВ «Кондитерський цех» збільшилася, в порівнянні з 2017 роком, на 54,01 % або 22,9 тис. грн та склала 65,3 тис. грн. В 2019 році обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги ТОВ «Кондитерський цех» зменшився, в порівнянні з 2018 роком, на 33,23 % або на 21,7 тис. грн і склала 43,6 тис. грн, що є позитивною тенденцією та свідчить про підвищення управління обіговими коштами (рисунок 2.6).

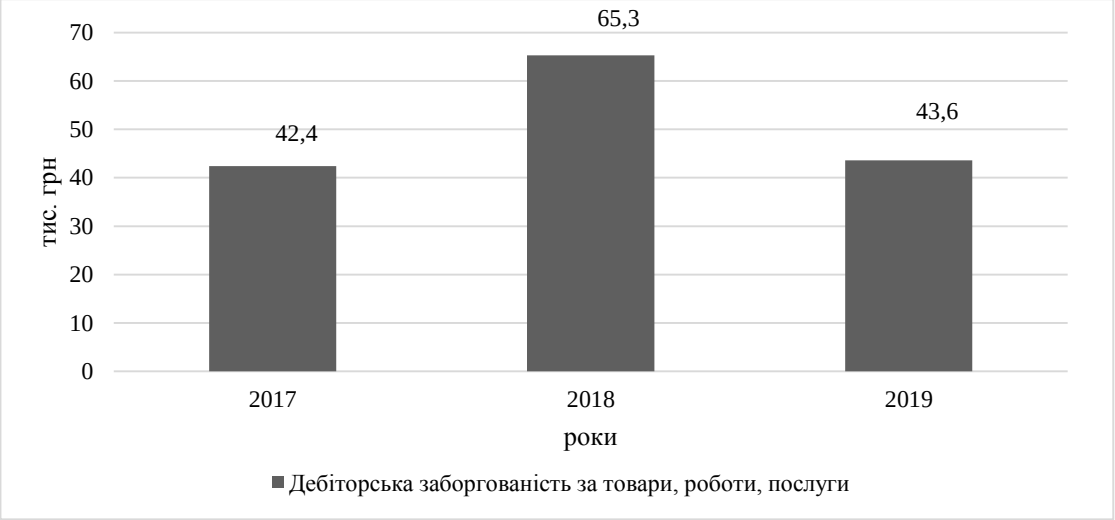

Рисунок 2.6 – Динаміка дебіторської заборгованості за товар, роботи, послуги ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках

* – побудовано на основі даних таблиці 2.4.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом в 2017-2018 роках була на рівні нульового значення. В 2019 році даний показник збільшився, в порівнянні з 2017 роком на 0,4 тис. грн та склав 0,4 тис. грн, що свідчить про виважену кредитну політику підприємства.

В 2017 році грошові кошти та їх еквіваленти ТОВ «Кондитерський цех» склали 6,7 тис. грн. В 2018 році грошові кошти та їх еквіваленти, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, збільшилися на 100 % або 6,7 тис. грн та склали

13,4 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком обсяг грошових коштів та їх еквівалентів збільшився на 55,2 % або на 7,4 тис. грн і склав 20,8 тис. грн.

Загальний обсяг оборотних активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017 році склав 63,4 тис. грн. В 2018 році в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, загальна сума оборотних активів зросла на 52,52 % або 33,3 тис. грн та склала 96,7 тис. грн. В 2019 році в порівнянні з 2018 роком, обсяг оборотних активів товариства зменшився на 2,9 % або 2,8 тис. грн та склав 93,9 тис. грн, що відображено на рисунок 2.7.

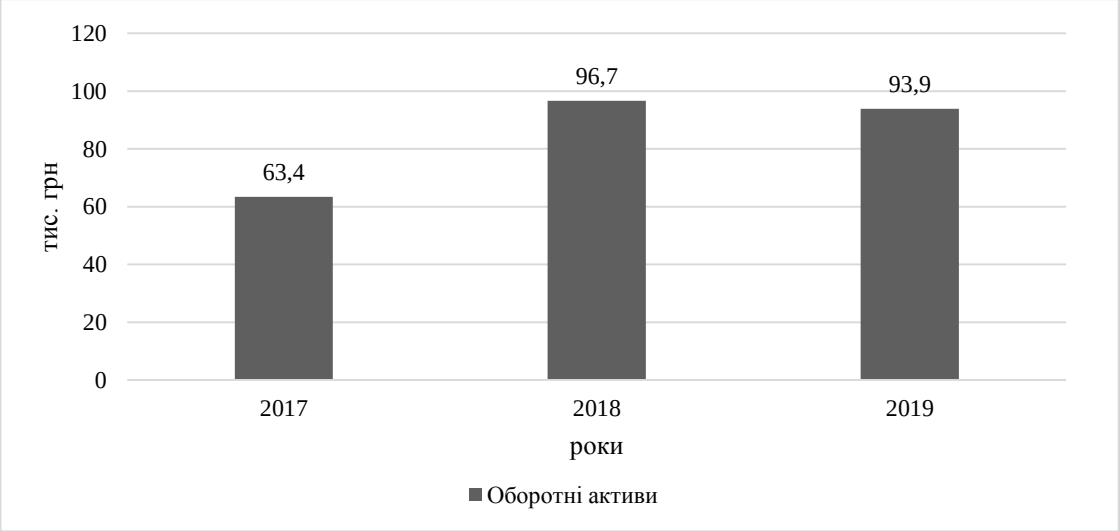

Рисунок 2.7 – Динаміка оборотних активів ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.4.

Загальний обсяг активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017 році склав 71,1 тис. грн. В 2018 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, активи товариства збільшилися на 46,84 % або 33,3 тис. грн та склали 104,4 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, загальний обсяг активів ТОВ «Кондитерський цех» зменшився на 2,68 % або 2,8 тис. грн та склав 101,6 тис. грн. Динаміку активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках відображено на рисунку 2.8.

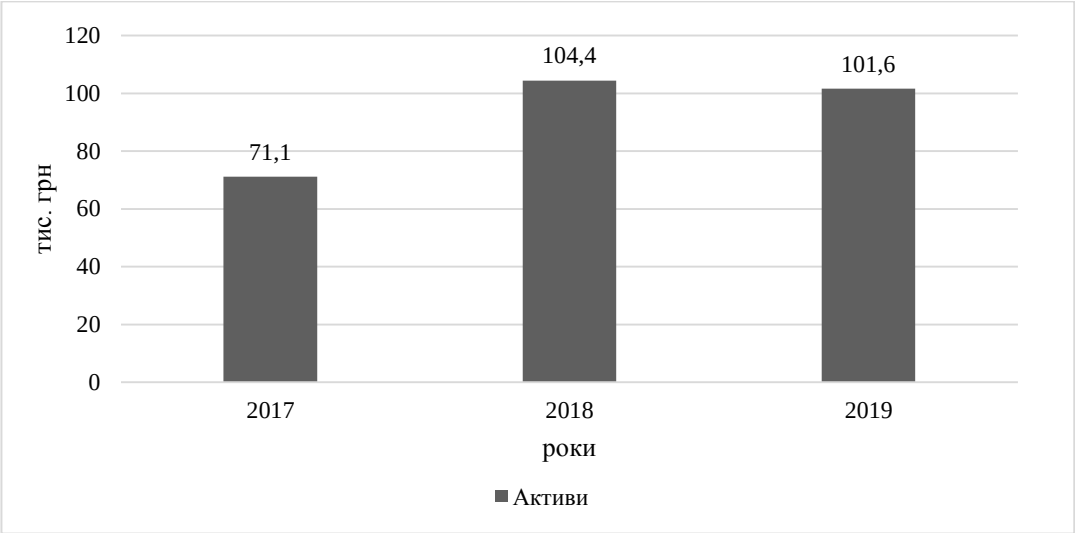

Рисунок 2.8 – Динаміка активів ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.4.

З проведеного аналізу, можна зробити висновки, що ТОВ «Кондитерський цех» необхідно переглянути власну кредитну політику, що дасть змогу мінімізувати дебіторську заборгованість та збільшити обігові кошти товариства.

Основною перешкодою розвитку малих підприємств, зокрема ТОВ «Кондитерський цех» є їх недостатнє фінансове забезпечення. Відтак, малі підприємства повинні відстежувати достатність фінансових ресурсів для забезпечення розвитку, достатність власних ресурсів та ефективність управління власними фінансами.

В таблиці 2.5 здійснено аналіз джерел фінансування діяльності товариства протягом 2017-2019 років на основі аналізу пасиву балансу підприємства.

На основі наведених даних можна зробити висновки, що в 2017 році найбільшу частку в джерелах фінансування діяльності товариства займав зареєстрований (пайовий) капітал, питома вага якого в загальній структурі пасивів ТОВ «Кондитерський цех» склала 36,85 %. Питома вага додаткового капіталу товариства в 2017 році склала 3,52 %. В 2017 році частка резервного капіталу склала 8,44 %. Питома вага нерозподіленого прибутку товариства в 2017 році склала 27,29 %. Частка поточної кредиторської заборгованості за

розрахунками з бюджетом, в загальній структурі пасивів товариства склала 5,63 %. Питома вага інших поточних зобов'язань товариства в 2017 році склала 18,28 %. В 2017 році в структурі джерел фінансування діяльності ТОВ «Кондитерський цех» переважав власний капітал, частка якого склала 76,09 %. Питома вага позикового капіталу товариства в 2017 році склала лише 23,91 %.

Таблиця 2.5 – Аналіз складу та структури капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Частка у пасивах			Зміни в структурі, в.п.	
				2017 рік,%	2018 рік,%	2019 рік,%	2018/ 2017	2019/ 2018
Зареєстрований (пайовий) капітал	26,2	26,2	26,2	36,85	25,10	25,79	-11,75	0,69
Додатковий капітал	2,5	2,5	2,5	3,52	2,39	2,46	-1,12	0,07
Резервний капітал	6,0	6,0	6,0	8,44	5,75	5,91	-2,69	0,16
Нерозподілений прибуток	19,4	22,8	23,9	27,29	21,84	23,52	-5,45	1,68
Усього власного капіталу	54,1	57,5	58,6	76,09	55,08	57,68	-21,01	2,60
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0	0	3,5	0,00	0,00	3,44	0,00	3,44
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	4,0	6,9	4,5	5,63	6,61	4,43	0,98	-2,18
Інші поточні зобов'язання	13,0	40,0	35,0	18,28	38,31	34,45	20,03	-3,87
Усього поточних зобов'язань	17,0	46,9	43,0	23,91	44,92	42,32	21,01	-2,60
Баланс	71,1	104,4	101,6	100	100	100	0,00	0,00

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

В 2018 році найбільшу частку в джерелах фінансування діяльності підприємства займали інші поточні зобов'язання, питома вага яких у порівнянні з 2017 роком збільшилася на 20,03 відсоткових пункти та склала 38,31 %. Питома вага зареєстрованого капіталу, в загальній структурі пасивів ТОВ «Кондитерський цех» в 2018 році склала 25,1 %, та зменшилася в порівнянні з

2017 роком на 11,75 відсоткових пункти. В 2018 році питома вага нерозподіленого прибутку зменшилася на 5,45 відсоткових пункти, в порівнянні з 2017 роком, і склала 21,84 %. Питома вага додаткового капіталу в загальній структурі пасивів товариства зменшилася, в порівнянні з 2017 роком, на 1,12 відсоткових пункти та склала 2,39 %. В цілому, у 2018 році в загальній структурі джерел фінансування ТОВ «Кондитерський цех» переважав власний капітал, частка якого склала 55,08 %, що на 5,45 відсоткових пункти менше, ніж у 2017 році. Питома вага позикового капіталу, в загальній структурі джерел фінансування товариства в 2018 році склала 44,92 %, та збільшилася, в порівнянні з 2017 роком на 21,01 відсоткових пункти.

На кінець 2019 року найбільшу питому вагу у джерелах фінансування діяльності ТОВ «Кондитерський цех» займали інші поточні зобов'язання. Частка інших поточних зобов'язань в загальній структурі пасивів товариства, в 2019 році зменшилася, в порівнянні з 2018 роком, на 3,87 відсоткових пункти та склала 34,45 %. Питома вага зареєстрованого пайового капіталу товариства в 2019 році збільшилася на 0,69 відсоткових пункти та склала 25,79 %. В 2019 році частка нерозподіленого прибутку товариства збільшилася, в порівнянні з 2018 роком, на 1,68 відсоткових пункти та склала 23,52 %. Питома вага додаткового капіталу ТОВ «Кондитерський цех», в 2019 році, збільшилася на 0,07 відсоткових пункти та склала 2,46 %. Питома вага резервного капіталу товариства, в 2019 році збільшилася, в порівнянні з 2018 роком на 0,16 відсоткових пункти та склала 5,91 %. Частка поточної кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, в загальній структурі пасивів підприємства в 2019 році склала 3,44 %.

Слід зазначити, що в 2019 році у структурі джерел фінансування діяльності підприємства переважав власний капітал, питома вага якого склала 57,68 %, що на 2,6 відсоткових пункти більше, ніж у 2018 році. Частка позикового капіталу, в загальній структурі джерел фінансування підприємства в 2019 році склала 42,32 %, та зменшилася в порівнянні з 2018 роком на 2,6 відсоткових пункти.

Структура капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках наведена на рисунку 2.9.

Рисунок 2.9 – Структура капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.5.

На основі проведеного аналізу відмітимо, що ТОВ «Кондитерський цех» протягом аналізованого періоду фінансує власну діяльність у більшій мірі за рахунок власних фінансових ресурсів, що свідчить про високий рівень фінансової автономії підприємства та незалежність від зовнішніх кредиторів. Що стосується структури позикового капіталу, то підприємство залучає виключно короткострокові позикові ресурси, що негативно впливає на рівень фінансової стійкості товариства.

В таблиці 2.6 наведено аналіз динаміки основних статей капталу ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках.

Протягом аналізованого періоду, а саме 2017-2019 років, зареєстрований (пайовий) капітал ТОВ «Кондитерський цех» не змінювався та складав 26,2 тис. грн.

Таблиця 2.6 – Аналіз динаміки капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %.	
				2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.	2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.
Зареєстрований (пайовий) капітал	26,2	26,2	26,2	0	0	0,00	0,00
Додатковий капітал	2,5	2,5	2,5	0	0	0,00	0,00
Резервний капітал	6,0	6,0	6,0	0	0	0,00	0,00
Нерозподілений прибуток	19,4	22,8	23,9	3,4	1,1	17,53	4,82
Усього власного капіталу	54,1	57,5	58,6	3,4	1,1	6,28	1,91
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	0	0	3,5	0	3,5	–	–
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	4,0	6,9	4,5	2,9	-2,4	72,50	-34,78
Інші поточні зобов’язання	13,0	40,0	35,0	27	-5	207,69	-12,50
Усього поточних зобов’язань	17,0	46,9	43,0	29,9	-3,9	175,88	-8,32
Баланс	71,1	104,4	101,6	33,3	-2,8	46,84	-2,68

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

Додатковий та резервний капітал товариства в зазначеному періоді, також мав стабільне значення та склав 2,5 тис. грн та 6,0 тис. грн відповідно.

В 2017 році нерозподілений прибуток склав 19,4 тис. грн. В 2018 році обсяг нерозподіленого прибутку збільшився на 17,53 % або на 3,4 тис. грн та склав 22,8 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, обсяг нерозподіленого прибутку ТОВ «Кондитерський цех» збільшився на 4,82 % або на 1,1 тис. грн та склав 23,9 тис. грн.

Як свідчать результати аналізу, загальний обсяг власного капіталу підприємства в 2017 році склав 54,1 тис. грн. В 2018 році, в порівнянні з 2017

роком, обсяг власного капіталу збільшився на 6,28 % або на 3,4 тис. грн та склав 57,6 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, обсяг власного капіталу збільшився на 1,91 % або на 1,1 тис. грн та склав 58,6 тис. грн.

Динаміка власного капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках наведена на рисунку 2.10.

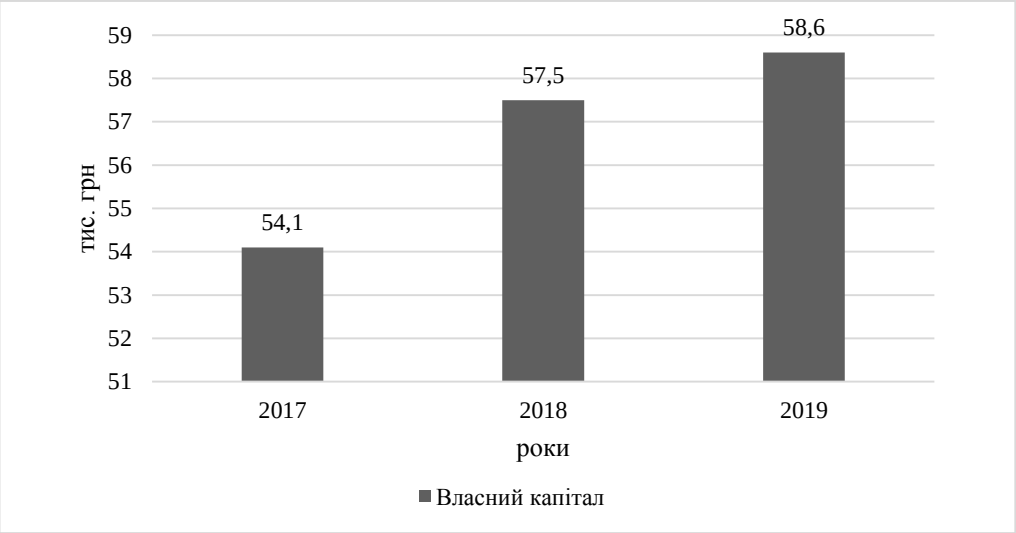

Рисунок 2.10 – Динаміка власного капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.6.

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом в 2017 році склала 4,0 тис. грн. В 2018 році абсолютне значення кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом збільшилося на 72,5 % або 2,9 тис. грн та склало 6,9 тис. грн. В 2019 році даний показник зменшився, в порівнянні з 2018 роком на 34,78 % або 2,4 тис. грн та склав 4,5 тис. грн.

Інші поточні зобов’язання товариства в 2017 році склали 17 тис. грн. В 2018 році їх сума збільшилася, в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, на 175,88 % або 29,9 тис. грн та склала 46,9 тис. грн. В 2019 році інші зобов’язання товариства зменшилися, в порівнянні з 2018 роком на 8,32 % або 3,9 тис. грн та склали 43,0 тис. грн.

Загальний обсяг позикового капіталу, який представлений виключно короткостроковими ресурсами у 2018 році склав 46,9 тис. грн, що на 175,83 % більше, у порівнянні з 2017 роком. У 2019 році обсяг позикового капіталу склав 43 тис. грн, що на 8,32 % менше, ніж у 2018 році (рисунок 2.11).

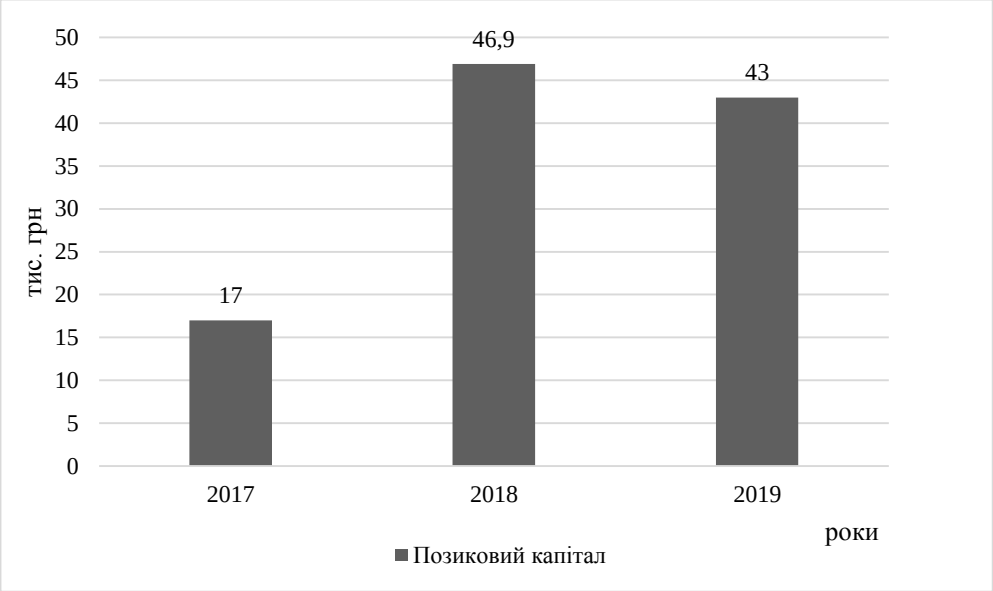

Рисунок 2.11 – Динаміка позикового капіталу ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.6

Проаналізувавши структуру капіталу ТОВ «Кондитерський цех, м. Хмельницький» варто зазначити, що воно використовує виключно короткостроковий позичений капітал, який переставлений кредиторською заборгованістю та іншими поточними зобов'язаннями, що породжує необхідність перегляду систему фінансування підприємства.

Наступним етапом аналізу фінансово-господарської діяльності товариства є аналіз фінансові результати діяльності ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках. В таблиця 2.7 наведено склад та динаміку фінансових результатів підприємства в аналізованому періоді.

На основі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності товариства, варто зауважити, що на підприємстві протягом аналізованого

періоду, а саме 2017-2019 років, спостерігалося зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Таблиця 2.7 – Фінансові результати діяльності ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

Показник	2017 р., тис. грн	2018 р., тис. грн	2019 р., тис. грн	Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст/ зменшення), %	
				2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.	2018/ 2017 рр.	2019/ 2018 рр.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1125,5	1443,8	1549,4	318,3	105,6	28,28	7,31
Разом доходи	1125,5	1443,8	1549,4	318,3	105,6	28,28	7,31
Собівартість реалізованої продукції	1037,7	1345,8	1452,6	308,1	106,8	29,69	7,94
Інші операційні витрати	87,4	94,6	95,7	7,2	1,1	8,24	1,16
Разом витрати	1125,1	1440,4	1548,3	315,3	107,9	28,02	7,49
Чистий прибуток	0,4	3,4	1,1	3	-2,3	750,00	-67,65

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

В 2017 році чистий дохід від реалізації продукції ТОВ «Кондитерський цех» склав 1125,5 тис. грн. В 2018 році обсяг чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Кондитерський цех» збільшився на 318,3 тис. грн або 28,28 %. Чистий дохід від реалізації продукції в 2018 році склав 1443,8 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 7,31 % або 105,6 тис. грн і склав 1549,4 тис. грн, що представлено на рисунку 2.12.

В 2017 році обсяг собівартості реалізованої продукції ТОВ «Кондитерський цех» склала 1037,7 тис. грн. В 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, собівартість реалізованої продукції збільшилася на 29,69 % або 308,1 тис. грн та склала 1345,8 тис. грн. В 2019 році, собівартість реалізованої продукції товариства збільшилася, в порівнянні з 2018 роком на 7,94 % або 106,8 тис. грн та склала 1452,6 тис. грн.

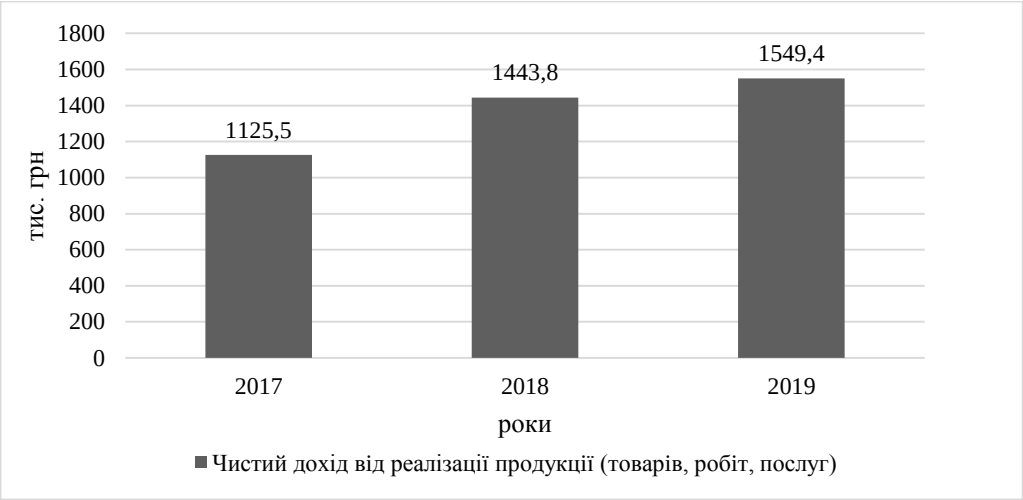

Рисунок 2.12 – Динаміка чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.7.

В 2017 році обсяг інших операційних витрат товариства склав 87,4 тис. грн. У 2018 році інші операційні витрати ТОВ «Кондитерський цех», в порівнянні з 2017 роком, збільшилися на 8,24 % або 7,2 тис. грн та склали 94,6 тис. грн. У 2019 році обсяг інших операційних витрат склав 95,7 тис. грн, що на 1,16 % або 1,1 тис. грн більше, ніж у 2018 році.

Фінансові результати до оподаткування ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки відповідають чистому прибутку підприємства, так як товариство перебуває на спрощеній системі оподаткуванні і податок на прибуток є незначним.

За результатами фінансово-господарської діяльності 2017 року ТОВ «Кондитерський цех» отримало незначний прибуток у сумі 0,4 тис. грн. В 2018 році товариство отримало прибуток у розмірі 3,4 тис. грн, що на 750 % або 3 тис. грн більше, ніж у 2017 році. У 2019 році підприємство отримало прибуток у розмірі 1,1 тис. грн, який зменшився, в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року, на 2,3 тис. грн або 67,65 %. (рисунок 2.13).

На зменшення прибутку товариства в 2019 році, вплинуло вихід на ринок нових конкуруючих підприємств.

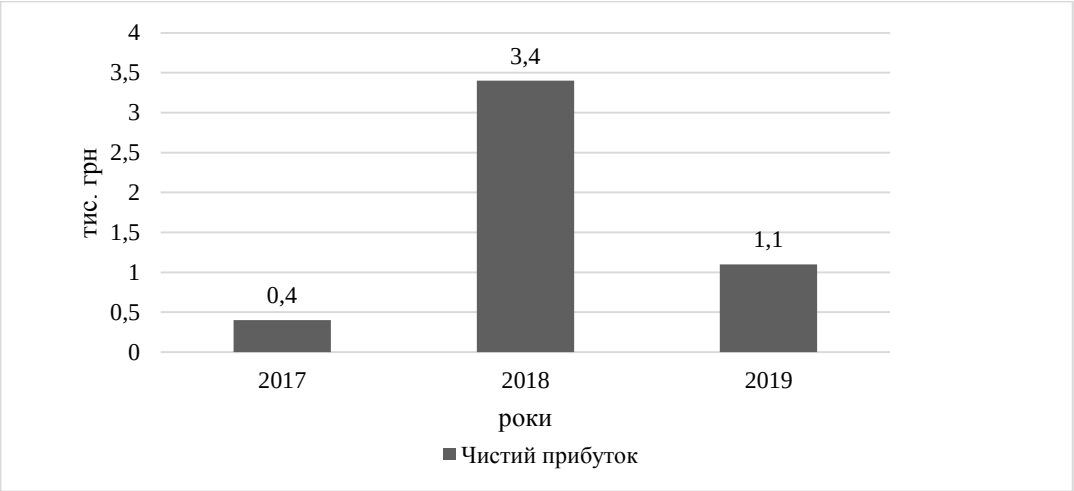

Рисунок 2.13 – Динаміка фінансового результату діяльності ТОВ «Кондитерський цех» у 2017-2019 роках

* – побудовано на основі даних таблиці 2.7

За результатами проведеного аналізу, можна зробити висновки, що підприємство в 2017-2019 роках, в ході здійснення діяльності отримало прибутки. Найбільш прибутковим був в 2018 році, де загальна сума прибутку склала 3,4 тис. грн. Найменш прибутковим роком в діяльності ТОВ «Кондитерський цех» був 2017 рік, де обсяг прибутку склав 0,4 тис. грн. За останній рік діяльність підприємства погіршилася. На погіршення фінансової діяльності підприємства в 2019 вплинуло збільшення загального обсягу витрат та збільшення собівартості реалізованої продукції.

Таким чином, відмітимо, що стан ТОВ «Кондитерский цех» стабільний завдяки зростання обсягу нерозподіленого прибутку, який спрямовується в розвиток господарської діяльності. Товариство відає перевагу фінансування діяльності за рахунок власних коштів. Що характеризує позитивну тенденцію з позиції фінансової стабільності та незалежності ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький.

3 Напрями удосконалення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємства на прикладі ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький

3.1 Оцінка показників фінансової стійкості та платоспроможності підприємства в контексті фінансової безпеки на прикладі ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький

В узагальненому вигляді процес визначення рівня фінансової безпеки через її оцінювання за критерієм їх забезпечення визначається ефективністю використання всіх видів ресурсів підприємств, зокрема: ресурсу капіталу, а саме власного капіталу в поєднанні з довгостроковим позичковим капіталом та забезпеченням майбутніх витрат та платежів підприємства; техніко-технологічного ресурсу; інтелектуально-кадрового ресурсу; інформаційного ресурсу; інновацій в підходах та методах організації та управління фінансово-господарської діяльності підприємства; правового ресурсу. Поряд із цим, платоспроможність як складова системи фінансової безпеки підприємства характеризує ефективність використання фінансових ресурсів, визначає стан рахунків, процеси руху грошових коштів, що в результаті забезпечує безперервний кругообіг фондів підприємства. Платоспроможність можна визначити як спроможність підприємства у короткостроковий період погасити найбільш термінові зобов’язання наявними в активі ресурсами і не допустити порушення термінів розрахунку за поточними зобов’язаннями. Невиконання зобов’язань підприємства може мати такі наслідки, як його банкрутство або повна ліквідація.

Відтак, зазначимо, що до основних індикаторів оцінювання фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» належать оцінювання фінансового стану підприємства, який було здійснено в попередньому розділі дипломної роботи,

платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності, ліквідності. В таблиці 3.1 наведено характеристику, формулу розрахунку та нормативні значення даних показників.

Таблиця 3.1 – Показники оцінки фінансової рівноваги підприємств [55]

Показники	Характеристика	Формула розрахунку	Нормативне значення
Показники прибутковості (рентабельності)			
Рентабельність власного капіталу	Відображає частку чистого прибутку, що припадає на 1 грн власного капіталу	ф. № 2 р. 2350 / ф. № 1 р. 1495 (середнє значення)	> 0 – збільшення
Рентабельність активів	Показує ефективність використання активів підприємства	ф. № 2 р. 2350 / ф. № 1 р. 1300 (середнє значення)	> 0 – збільшення
Рентабельність продажу	Показник, який показує, скільки прибутку припадає на одиницю реалізованої продукції	ф. № 2 р. 2350 / ф. № 2 р. 2000	> 0 – збільшення
Рентабельність реалізованої продукції	Показує ефективність виробництва і реалізації продукції підприємства	Ф. № 2 р. 2090 або р. 2095 / ф № 2 р. 2050	> 0 – збільшення
Показники ліквідності			
Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	Показує достатність фінансових ресурсів підприємства для погашення його поточних зобов’язань.	ф. №1 р. 1195 / ф. № 1 р. 1695	> 1,5-2,5
Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності	Показує можливості підприємства сплачувати свої поточні зобов’язання при умові своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.	ф. № 1 (р. 1195 – р. 1100 – р. 1110) / ф. №1 р. 1695	> 0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Показує яка частка боргів підприємства може бути погашена негайно.	ф. № 1 (р. 1165 + р. 1160) / ф. № 1 р. 1695	> 0,2-0,35
Показники фінансової стійкості та платоспроможності			
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Показує частку власного капіталу підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність.	ф. № 1 р. 1495 / ф. № 1 р. 1900	> 0,5
Коефіцієнт фінансування	Показує залежність підприємства від залучених і позичених фінансових ресурсів.	ф. № 1 (р. 1595+ р. 1695) / ф. 1 р. 1495	< 1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Показує забезпеченість підприємства власними оборотними коштами.	ф. № 1 (р. 1195 – р. 1695) / ф. № 1 р. 1195	> 0,1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Показує, яка частка власного капіталу підприємства вкладена в оборотні кошти (тобто використовується для фінансування поточної діяльності), а яка – капіталізована.	ф. № 1 (р. 1195 – р. 1695) / ф. № 1 р. 1495	> 0 – незначне збільшення

Виходячи з вище викладеного проведемо оцінку фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках на основі використання трьох груп коефіцієнтів: фінансової стійкості та платоспроможності, ліквідності, прибутковості (рентабельності).

Інформація для оцінки фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» міститься у відповідних формах фінансової звітності: форма 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан) та форма 2 «Звіт про фінансові результати» (додатки А, Б, В);

Зважаючи на те, що в ТОВ «Кондитерський цех» існує обмеженість статистичної інформації щодо його фінансово-господарської діяльності. Розрахуємо лише ті показники, для оцінки фінансової безпеки товариства, які можливо порахувати, виходячи з даних форм звітності (таблиця 3.2).

ТОВ «Кондитерський цех» в 2015-2019 роках працює прибутково, про це свідчить показник чистого прибутку, а також додатне значення показників рентабельності товариства. Позитивним показником є перевищення вартості власного капіталу товариства над позиковим, що свідчить про високу фінансову стійкість, а отже і про економічну безпеку аналізованого підприємства. Загалом, можна зробити висновок, що за рахунок підвищення фінансових показників, підприємство має підвищення всіх показників рентабельності в 2018 році, в порівнянні з 2017 роком. В 2019 році показники рентабельності товариства знизилися, що пов’язано зі зниженням чистого прибутку ТОВ «Кондитерський цех».

Показники рентабельності ТОВ «Кондитерський цех» свідчать про абсолютну прибутковість товариства, позаяк значення усіх коефіцієнтів рентабельності більші за нуль. Зокрема рентабельність власного капіталу в 2017 році становила 0,007. В 2018 році значення даного показника збільшилося на 0,053 і склало 0,06. Тоді як в 2019 році рентабельність власного капіталу ТОВ «Кондитерський цех» зменшилася на 0,041 і становила 0,019. Рентабельність власного капіталу товариства свідчить про ефективне використання коштів, вкладених у підприємство, позаяк на одиницю капіталу ТОВ «Кондитерський цех» отримувало прибуток а не збиток.

Таблиця 3.2 – Динаміка показників рівня рентабельності, ліквідності, фінансової стійкості та платоспроможності в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» в 2017-2019 роках*

Показники	Рекомендоване значення	2017 рік	2018 рік	2019 рік	Відхилення (+, -)	
					2018/ 2017	2019/ 2018
Показники прибутковості (рентабельності)						
Рентабельність власного капіталу	> 0 – збільшення	0,007	0,06	0,019	0,053	-0,041
Рентабельність активів	> 0 – збільшення	0,005	0,04	0,01	0,035	-0,03
Рентабельність продажу	> 0 – збільшення	0,0004	0,02	0,0007	0,0196	-0,0193
Показники ліквідності						
Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	> 1,5-2,5	3,73	2,06	2,18	-1,67	0,12
Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності	> 0,6-0,8	2,88	1,84	1,68	-1,04	-0,16
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2-0,35	0,39	0,23	0,48	-0,16	0,25
Показники фінансової стійкості та платоспроможності						
Коефіцієнт платоспроможності (автономії, фінансової незалежності)	> 0,5	0,76	0,55	0,58	-0,21	0,03
Коефіцієнт фінансування	< 1	0,31	0,81	0,73	0,5	-0,08
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	> 0,1	0,73	0,51	0,54	-0,22	0,03
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	> 0 – незначне збільшення	0,86	0,87	0,87	0,01	0

* – складено та розраховано за даними звітності ТОВ «Кондитерський цех» (додатки А-В).

Рентабельність активів товариства в 2017 році склала 0,005. Рентабельність активів в 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилася на 0,035 та склала 0,04. В 2018 році даний показник зменшився, в порівнянні з 2018 роком на 0,03 і станови 0,01.

Рентабельність продажу ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки як зменшувалася, так і збільшувалася. В 2017 році рентабельність продажу склала

0,0004 або 0,04 %. В 2017 році значення показника збільшилося на 0,0196 або 1,96 % та склало 0,02. Тоді як в 2019 році в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року рентабельність продажу зменшилася на 0,0193 та склала 0,0007 % (рисунок 3.1).

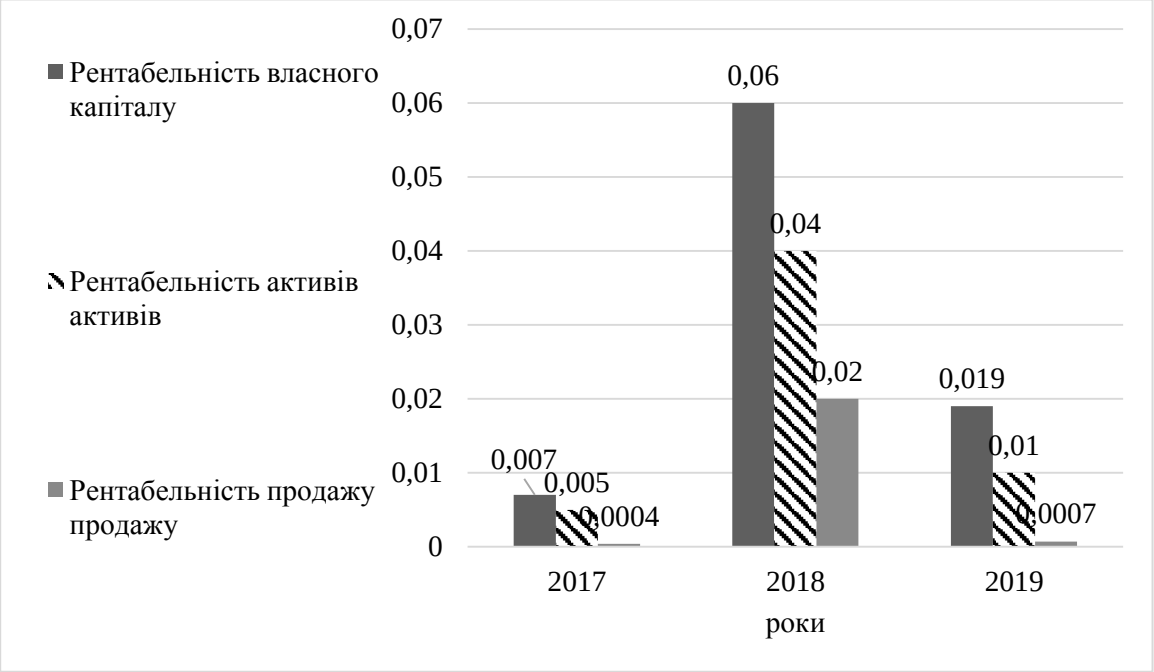

Рисунок 3.1 – Динаміка показників прибутковості (рентабельності) ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.9.

Значення показників ліквідності ТОВ «Кондитерський цех» за період 2017-2019 років як зростають, так і знижуються. Зменшення даних показників спостерігається в 2018-2019 роках. Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності) в 2017 році становив 3,73, що вказує на те, що покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами становить 373 %, що характеризує достатню миттєву грошову платоспроможність підприємства. В 2018 році значення даного показника зменшилося на 1,67 і склало 2,06. В 2019 році коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «Кондитерський цех» збільшився в порівнянні з 2018 роком на 0,12 і мав значення 2,18. Коефіцієнти поточної

ліквідності в 2018-2019 роках в межах нормативного значення, що свідчить про достатність оборотних активів товариства для покриття поточних зобов'язань, а у структурі цих активів переважають запаси, які вважаються найбільш ліквідними з оборотних активів (рисунок 3.2).

Рисунок 3.2 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.9.

Коефіцієнт термінової (швидкої) ліквідності товариства в 2017 році становив 2,88. Тоді як в 2018 році даний показник зменшився в порівнянні з 2017 роком на 1,04 і мав значення 1,84. В 2019 році коефіцієнт швидкої ліквідності зменшився, в порівнянні з 2018 роком, на 0,16 і становив 1,68. За результатами проведених розрахунків коефіцієнт швидкої ліквідності ТОВ «Кондитерський цех» перевищує межі нормативної оцінки в 2017-2019 роках. На зростання показника вплинуло зменшення запасів товариства та збільшення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги. Це свідчить про погіршення фінансової безпеки товариства та його схильність до кризового стану, позаяк

оборотних активів товариства не достатньо для погашення поточних зобов'язань.

В 2017 році коефіцієнт абсолютної ліквідності становив 0,39. В 2018 році його значення зменшилося на 0,16 та становило 0,23. Тоді як в 2019 році в порівнянні з 2018 роком, коефіцієнт абсолютної ліквідності товариства збільшився на 0,25 і становив 0,48. Значення коефіцієнтів абсолютної ліквідності перевищувало раціональне значення в 2017-2019 роках. Значення даного показника є вищими від визначеного нормального рівня та свідчать про те, що підприємство має здатність до погашення поточних зобов'язань, а також є потенційна можливість розрахуватися з довгостроковим зобов'язаннями. Отже, можна говорити про те, що в цілому підприємство ліквідне й в разі необхідності здатне розрахуватися за своїми боргами.

Наступними показниками, які характеризують фінансову безпеку ТОВ «Кондитерський цех» є показники фінансової стійкості та платоспроможності. Показники фінансової стійкості та платоспроможності товариства в 2017-2019 роках перебувають в межах нормативних значень, що свідчить про позитивну тенденцію та фінансову міцність підприємства.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) товариства в 2017 році мав значення 0,76. В 2018 році в порівнянні з 2017 роком, даний показник зменшився на 0,21 і становив 0,55. В 2019 році коефіцієнт автономії збільшився на 0,03 і становив 0,58. Коефіцієнт автономії або фінансової незалежності показує, що ТОВ «Кондитерський цех» фінансує свою діяльність за рахунок власних коштів. Тобто в 2017 році власними коштами було покрито 76 % активів підприємства, в 2018 році – 55 %, а в 2019 році – 58 %. Тобто, частка власного капіталу у валюті балансу товариства зменшується. Зниження коефіцієнта свідчить про практично незначне зниження рівня фінансової незалежності ТОВ «Кондитерський цех». Але при цьому варто зазначити, що ризик кредиторів є мінімальним і підприємство може покрити свої зобов'язання за рахунок власних джерел фінансування. Чим вищим є значення цього показника, тим вищим є рівень

фінансової стійкості ТОВ «Кондитерський цех» і тим воно є більш незалежним від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнт фінансування товариства в 2017 році був в межах встановленого нормативного значення та склав 0,31. В 2018 році в порівнянні з 2017 роком, коефіцієнт фінансування збільшився на 0,5 і становив 0,81. В 2019 році даний коефіцієнт зменшився на 0,08 і склав 0,73. Це свідчить про високий рівень фінансової незалежності підприємства від кредиторів (рисунок 3.3).

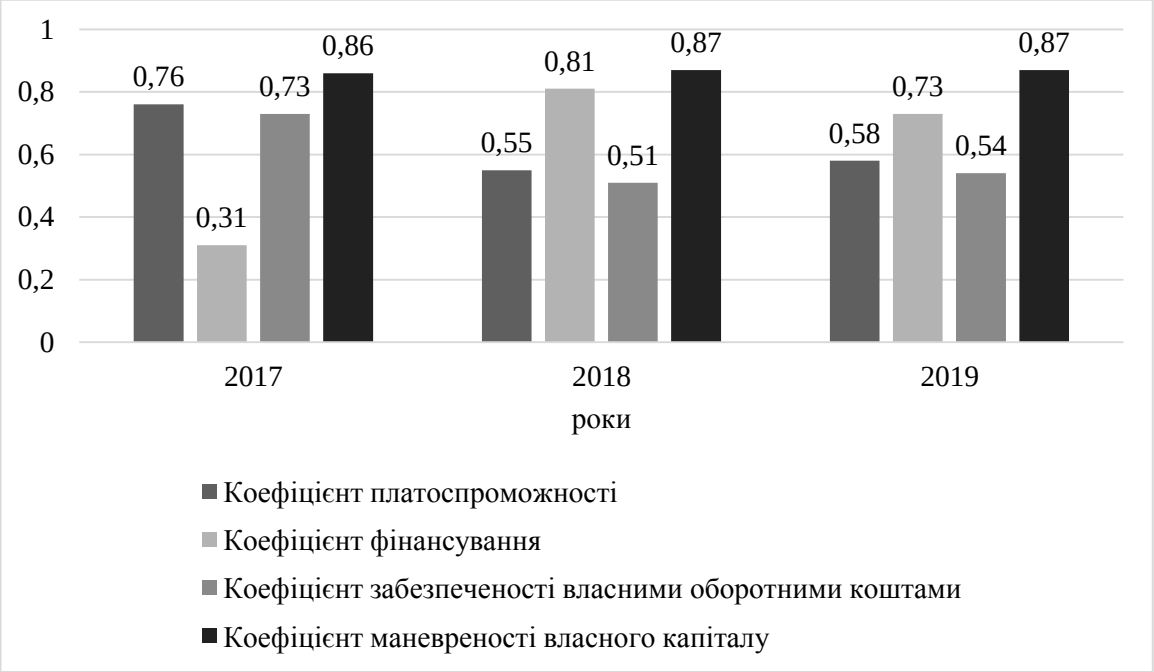

Рисунок 3.3 – Динаміка показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» за 2017-2019 роки*

* – побудовано на основі даних таблиці 2.9.

Достатньо раціональними є показники забезпечення власними оборотними коштами (0,51–0,73). Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами, ТОВ «Веснянка» показують що підприємство здатне фінансувати свої оборотні активи за рахунок власних фінансових ресурсів. Показник маневреності власного капіталу, який протягом аналізованого періоду був на рівні 0,86-0,87, показує високу фінансову стійкість товариства і здатність його проводити

активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування. Загалом, за даними показниками, підприємство має достатній рівень фінансової стійкості та є відносно незалежним від зовнішніх фінансових джерел.

На основі узагальнення результатів проведеного фінансового аналізу показників платоспроможності та фінансової стійкості в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех», доцільно відзначити, що позитивно діяльність підприємства характеризує процес збільшення виручки від реалізації продукції, а також відповідна позитивна динаміка коефіцієнтів рентабельності операційної діяльності підприємства за аналізований період. Окрім цього, спостерігалось незначне покращення значення коефіцієнту абсолютної ліквідності. Особливу увагу потрібно приділити значенням показника фінансової залежності ТОВ «Кондитерський цех», зростання якого є передумовою для зниження рівня фінансової безпеки підприємства. В той же час, протягом усього аналізованого періоду, а саме 2017-2019 роки, позитивну динаміку мають коефіцієнти фінансової стабільності за рахунок коефіцієнту автономії власного капіталу та фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування діяльності товариства. Показників фінансової стійкості та платоспроможності товариства перебувають в межах нормативних значень. Протягом аналізованого періоду, показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності погіршуються в 2019 році але не виходять за межі нормативних значень.

В цілому можна зазначити, що значення рентабельності, ліквідності, фінансової стабільності та платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» свідчать про відносно стабільну, ефективну діяльність підприємства та можливість забезпечувати високий рівень фінансової безпеки товариства, незважаючи на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників.

Впродовж 2017-2019 років ТОВ «Кондитерський цех» не виходило із зони чистої прибутковості завдяки запасу ліквідності та фінансової міцності. Отже, створений запас фінансової міцності поглинає зовнішні удари, запобігаючи виснаженню фінансового потенціалу підприємства. Це свідчить про незмінність

вектору сталого розвитку діяльності товариства впродовж 2017-2019 років, результативність якого характеризується стабільним зростанням вартості його бізнесу та забезпеченням фінансової безпеки товариства.

Провівши оцінювання платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» зроблено наступні висновки: показники товариства відповідають нормативному значенню протягом 2017-2019 років, спостерігаємо позитивну тенденцію до підвищення ліквідності і покращення платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех», що є наслідком збільшення суми наявних грошових коштів. Фінансовий стан підприємства протягом аналізованого періоду постійно змінювався, але не суттєво. На кінець аналізованого періоду товариство є абсолютно фінансово стійке, платоспроможне, ліквідне та кредитоспроможне. Але відбувається зниження рентабельності діяльності капіталу та ділової активності, внаслідок зменшення власного капіталу та збільшення оборотних активів.

3.2 Розробка рекомендацій щодо покращення управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех», м. Хмельницький

Обґрунтування напрямів підвищення платоспроможності та розроблення систем фінансової безпеки для ТОВ «Кондитерський цех», як правило, не здійснювалась через припущення, що такі системи необхідно розробляти в контексті єдиної системи економічної безпеки. Однак наявність «військової економіки», сучасна негативна світова фінансова ситуація вимагають переглянути підходи до питань фінансової безпеки товариства.

Поряд із цим, створення системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» на засадах управління його платоспроможністю передбачає врахування сукупності об’єктивних і суб’єктивних явищ суспільного життя, які є передумовами для побудови такої системи. Виходячи з вище проведених

досліджень, вважаємо, що головними причинами створення системи фінансової безпеки товариства можуть бути:

– потреба в своєчасній ідентифікації, попередженні та нейтралізації фінансових загроз та ризиків;

– управління чинниками та умовами, що впливають на рівень фінансової безпеки;

– забезпечення фінансової стійкості в довгостроковому періоді;

– збільшення обсягів операційної діяльності та розширення масштабів господарювання;

– ефективне управління фінансовим забезпеченням господарської діяльності ТОВ «Кондитерський цех»;

– підвищення рівня платоспроможності та надійності;

– підвищення рівня доходності та прибутковості фінансово-господарської діяльності;

– підвищення рівня капіталізації та вартості ТОВ «Кондитерський цех».

Зазначене вище в сукупності впливає на потребу створення системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» на засадах управління його платоспроможністю, аналіз та оцінку якої було здійснено в попередньому пункті дипломної роботи.

Така, концепція повинна враховувати наступні складові:

– принципи організації системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех»;

– мету та завдання організації системи фінансової безпеки товариства;

– чинники впливу на систему фінансової безпеки товариства;

– механізм та методи управління системою фінансової безпеки підприємства;

– напрями та заходи реалізації системи фінансової безпеки підприємства.

У загальному вигляді, концепцію щодо створення дієвої системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» на засадах управління його платоспроможністю наведено на рисунку 3.4.

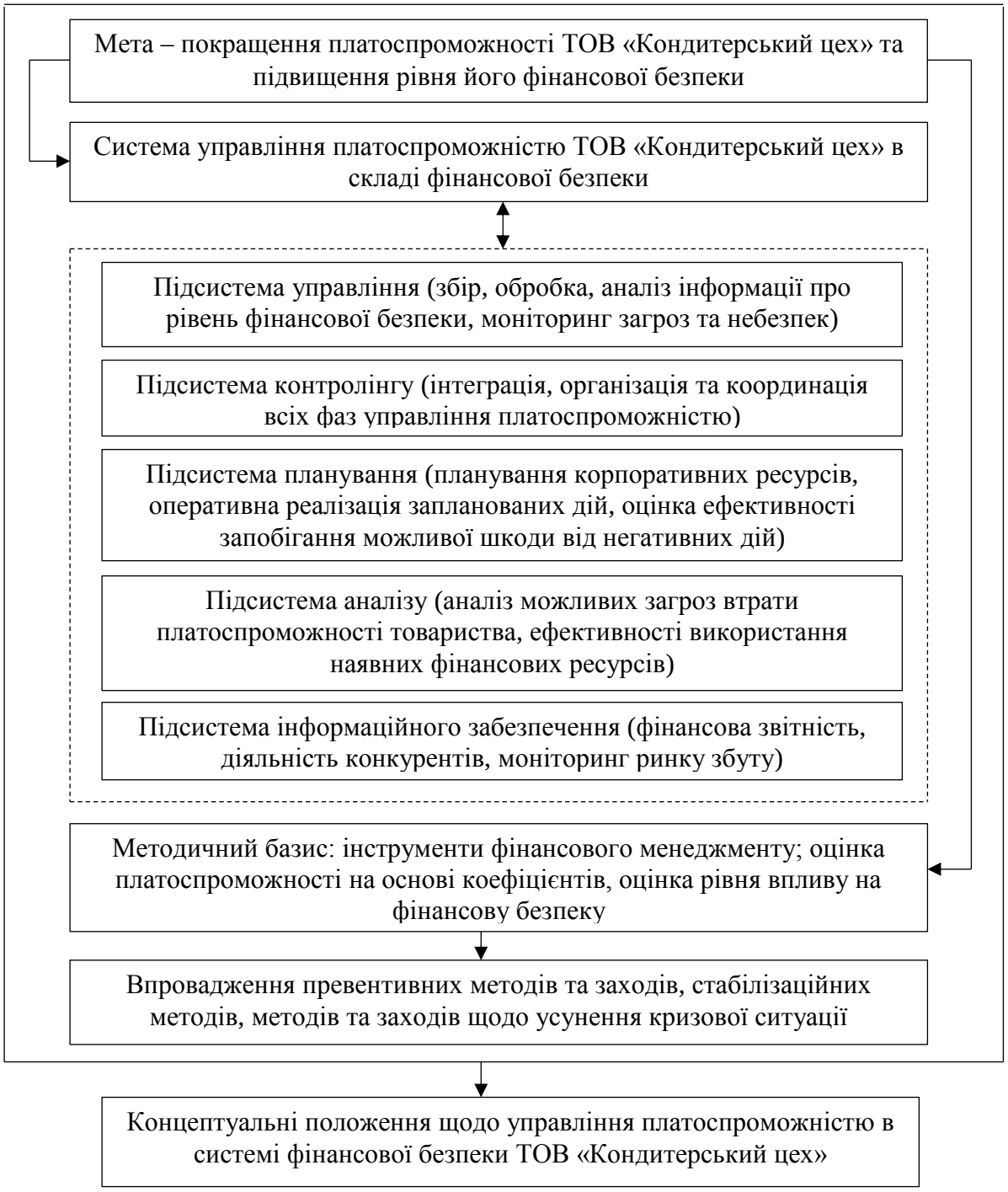

Рисунок 3.4 – Концептуальні положення щодо управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех»*

* – запропоновано і обґрунтовано автором дисертації

В основу створення будь-якої управлінської системи, зокрема, і системи фінансової безпеки товариства, покладений, у першу чергу, системно-структурний підхід, який передбачає урахування різних елементів і складових,

що характеризують фінансову систему підприємства. Системно-структурний підхід передбачає, що створення системи фінансової безпеки товариства повинно базуватись на формування загальної концепції фінансової безпеки.

Вважаємо, що система управління платоспроможністю ТОВ «Кондитерський цех» повинна включати в себе такі підсистеми:

– управління, яка забезпечує збір та обробку аналітичної інформації про заходи забезпечення платоспроможності та фінансової безпеки товариства, моніторинг та прогнозування умов, загроз, небезпек втрати платоспроможності та індикаторів фінансової безпеки, розробку та впровадження необхідних заходів щодо підтримки платоспроможності та фінансової безпеки на належному рівні;

– контролінгу, яка забезпечує інтеграцію, організацію та координацію всіх фаз управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех»;

– планування, яка відповідає за планування корпоративних ресурсів, оперативну реалізацію запланованих дій, оцінку ефективності запобігання можливої шкоди від негативних дій, планування комплексу заходів із забезпечення платоспроможності та фінансової безпеки, бюджетне планування практичної реалізації пропонованого комплексу заходів;

– аналізу, яка відповідає за аналіз та можливих загроз втрати платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех», ефективності використання наявних фінансових ресурсів;

– інформаційного забезпечення, що відповідає за фінансову звітність, об’єктивність інформації щодо конкурентів, результатів моніторингу операцій на ринку збуту продукції, оцінку товарів замінників тощо.

Слід вказати, що сформований методичний базис до використання концептуальних підходів у площині забезпечення результативності управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» включає в себе:

– усталений прикладний інструментарій фінансового менеджменту (тобто, вже відомий науковій спільноті та практикам, фінансовий план, фінансовий

прогноз, бюджет грошових коштів, інвестиційний проект, кредитна угода, платіжний календар, план фінансового оздоровлення тощо);

– механізми управління платоспроможністю (механізм формування та реалізації фінансової політики, механізм управління структурою капіталу, механізм управління фінансовими ризиками тощо);

– важелі впливу на рівень фінансової безпеки підприємства (капітал, активи, обсяг продажу, зобов'язання, чинники виробництва, фонд оплати праці, орендна плата, ціна, витрати, дивіденди та ін.).

При цьому, слід вказати і на те, що принципи організації системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» є: наукової обґрунтованості, стратегічної орієнтації, планомірності, цільової спрямованості, оптимальності. Наведені принципи і є вагомим підґрунтям для формування концепції створення системи фінансової безпеки товариства на засадах управління платоспроможністю. Виходячи з приведеної сукупності принципів організації системи фінансової безпеки визначена головна мета створення такої системи, яка полягає в ідентифікації, упередженні та нейтралізації фінансових загроз і ризиків та забезпечення платоспроможності в довгостроковому періоді.

Найважливішими внутрішніми чинниками впливу на організацію системи фінансової безпеки підприємств є [26]: зміни динаміки платоспроможності підприємства; зміни стратегії та тактики фінансово-господарської діяльності підприємства.

Головними зовнішніми чинниками впливу на організацію системи фінансової безпеки підприємств є [26]: посилення негативних тенденцій в економіці країни; поява конкуренції на ринку хлібо-пекарських виробів; зміни законодавчої та нормативної бази діяльності підприємств.

До основних причин неплатоспроможності ТОВ «Кондитерський цех», а отже порушення його фінансової безпеки можна віднести наступні:

– помилки в розрахунках планових обсягів виробництва і реалізації продукції, її собівартості;

– невиконання планових завдань виробництва і реалізації продукції, порушення її структури та асортименту, зниження якості;

– підвищення собівартості продукції; в умовах конкуренції втрата каналів реалізації і постійних покупців, замовників;

– неплатоспроможність самих покупців і замовників з різних на це причин;

– невиконання плану прибутку і нестаток власних джерел фінансування підприємства;

– інфляційні процеси і податкова політика; значне відволікання коштів у дебіторську заборгованість та у надлишкові виробничі запаси;

– низьке обертання оборотного капіталу.

Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що ліквідність та платоспроможність відіграють значну роль при формуванні зваженої стратегії фінансової безпеки товариства та фінансової політики з управління, бо недостатній рівень ліквідності та платоспроможності означатиме відсутність свободи вибору дій керівництва ТОВ «Кондитерський цех», потребу в інтенсивному продажу довгострокових вкладень і активів підприємства, що погіршує стан його взаємовідносин з покупцями, постачальниками, кредиторами, державою, банківськими установами [41].

З проведеного дослідження, можна зробити висновки, що для підвищення рівня платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» в системі його фінансової безпеки, необхідно:

– проведення аналізу й моніторингу формування виробничих запасів. Для цього необхідно оптимізувати процеси планування потреби в сировині, матеріалах і т.п., а також витрати матеріальних ресурсів шляхом використання професійних комп'ютерних технологій керування запасами й витратами;

– розробка складських норм запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів установлення прогресивних норм витрати сировини, матеріалів;

– забезпечити повноцінне фінансування поточної фінансово-господарської діяльності товариства;

– підвищити реальну вартості активів та розширити обсяг робочого капіталу ТОВ «Кондитерський цех»;

– підвищити ефективність використання та формування раціональної структури капіталу товариства;

– розширити обсяг діяльності товариства та охопити нові ринки збуту.

Напрями управлінського впливу щодо зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» за умови покращення платоспроможності товариства представлено на рисунку 3.5.

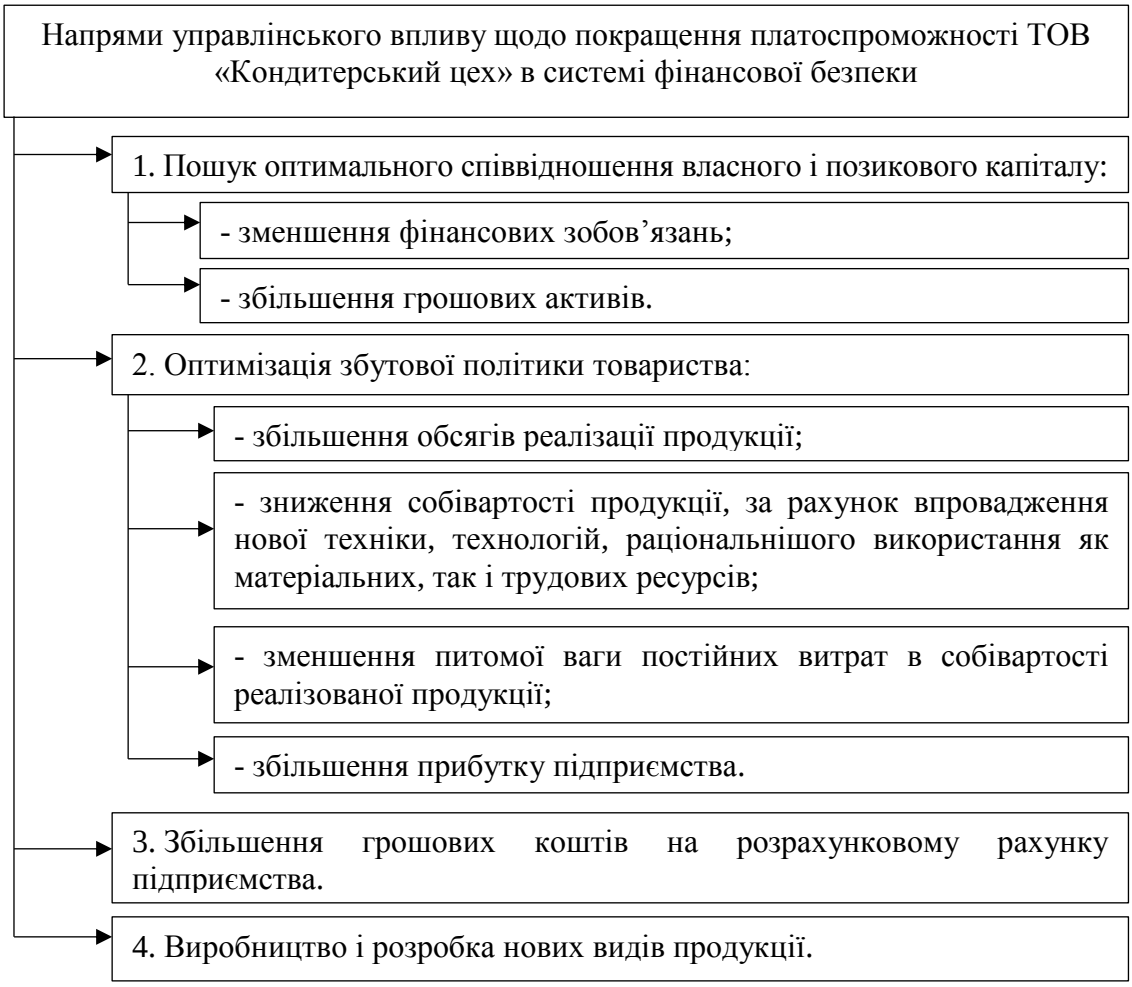

Рисунок 3.5 – Напрями управлінського впливу щодо покращення платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» в системі фінансової безпеки*

* – узагальнено автором на основі проведеного дослідження

Першочерговим етапом у покращанні платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» є пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, яке б забезпечило мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу. Оптимізація ліквідності підприємства реалізується за допомогою оперативного механізму фінансової стабілізації – системи заходів, спрямованих, з одного боку, на зменшення фінансових зобов'язань, а з іншого, на збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання.

Фінансові зобов'язання ТОВ «Кондитерський цех» може зменшити за рахунок: зменшення суми постійних витрат (в тому числі витрат на утримання управлінського персоналу); зменшення рівня умовно-змінних витрат; продовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями.

Збільшити суму грошових активів ТОВ «Кондитерський цех» можна за рахунок: прискорення оборотності дебіторської заборгованості (шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту); оптимізація запасів товарно-матеріальних цінностей (шляхом встановлення нормативів товарних запасів методом техніко – економічних розрахунків); планування раціонального співвідношення власного та позикового капіталу; розробки стратегічних та операційних фінансових планів.

Одним з найвагоміших факторів, що впливають на рівень платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості ТОВ «Кондитерський цех» в стратегічному періоді є політика розробки та впровадження внутрішньофірмового фінансового прогнозування та планування, до якого можна включити: фінансове прогнозування, поточне фінансове планування, бюджетування та оперативне фінансове планування, що за своїм змістом охоплює управління грошовими потоками, дебіторською заборгованістю, кредитними ресурсами, інвестиційною діяльністю, ризиками та майбутнім розвитком ТОВ «Кондитерський цех».

На нашу думку, необхідно виокремити такі резерви відновлення та підвищення платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» є:

– продаж зайвого устаткування, матеріалів і залишків готової продукції;

– запровадження прогресивної технології і автоматизації виробництва;

– вирішення проблеми енергоспоживання;

– використання нових ефективних технологій;

– збільшення валового прибутку за рахунок зменшення витрат.

Отже, аналіз та оцінка платоспроможності в системі фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» підтвердив необхідність регулярного проведення оцінки рівня фінансової безпеки підприємства за різними групами показників, що дасть змогу вчасно зреагувати на погіршення фінансового стану підприємства, раціонально вибрати напрями підвищення результативності своєї діяльності, а також продемонструє, на що слід звернути увагу, дасть можливість вчасно відреагувати на негативні тенденції, що розвиваються в процесі діяльності господарюючого суб’єкта.

Для вирішення зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» за рахунок покращення платоспроможності, необхідно виконати ряд змін, які наведені вище, також доповнити фінансовий менеджмент маркетинговими інструментами для розширення кола споживачів. Також необхідно збільшити випуск продукції та надання послуг, також покращити якість продукції, що допоможе підвищити довіру населення до підприємства. Також варто більш автоматизувати виробництво та продати застаріле обладнання, і замінити його новим, що дасть змогу ефективніше його використовувати, скорочувати затрати на виробництво одиниці продукції, що дозволить зменшити собівартість і збільшити прибуток товариства.

Висновки

В першому розділі дипломної роботи, встановлено, що фінансова безпека будь-якого підприємства насамперед залежить від швидкості та якості здійснення ним розрахунків за своїми зобов'язаннями перед контрагентами. Необхідність підтримки її на високому рівні в короткостроковій та довгостроковій перспективі забезпечують нормальний ритм фінансово-господарської діяльності підприємства. Виходячи з цього, платоспроможність є невід'ємною складовою забезпечення фінансової безпеки.

За результатами проведеного теоретичного дослідження, виокремлено основні підходи до визначення сутності поняття «фінансова безпека підприємства», а саме: ресурсно-фукціональний, сукупний, ринково-орієнтований, попереджувальний, системний, цільовий, стратегічний, ризиковий.

На основі виокремлених підходів до трактування поняття «фінансова безпека підприємства», в дипломній роботі, узагальнено та доповнено ключові ознаки щодо визначення даного поняття, з метою встановлення відмінностей між ними та визначення формату розгляду даної категорії. Ключовими ознаками, на нашу думку є: стан, захист, рівень, складова, здатність, сукупність, вид, процес.

Виокремлені ключові ознаки дозволяє розширити розуміння поняття «фінансова безпека підприємства» і сформувати своє бачення даного поняття. Так, на нашу думку, фінансову безпеку слід розуміти як процес досягнення певного стану підприємства задля фінансового захисту від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, який визначається кількісними та якісними параметрами його платоспроможності та фінансової стійкості, збалансованістю фінансових інструментів з урахуванням створення системи потрібних фінансових передумов стійкого зростання і розвитку в майбутньому.

На основі аналізу економічної літератури щодо визначення поняття «платоспроможність підприємства» та систематизації думок вчених, в роботі

узагальнено основі підходи до вивчення економічної сутності платоспроможності, а також дано акторське визначення платоспроможність в системі фінансової безпеки, під яким розуміємо здатність підприємства виконувати фінансові зобов'язання завдяки використанню грошових коштів, їх еквівалентів, короткострокових фінансових інвестицій та інших високоліквідних активів у повному обсязі та у встановлений термін, що нівелює настання ситуацій кредиторської та дебіторської залежності як передумови зниження рівня фінансової безпеки.

Обґрунтовано, що важливою складовою забезпечення фінансової безпеки підприємства є аналіз та оцінка його платоспроможності. Досліджено, що автори з відмінністю в назві, але практично з однаковим економічним змістом пропонують використовувати при оцінці платоспроможності три основних коефіцієнти: коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності), коефіцієнт поточної (проміжної) ліквідності та загальний коефіцієнт покриття.

Визначено що, основними елементами оцінки платоспроможності підприємства в системі забезпечення його фінансової безпеки повинні виступати: об'єкт оцінки; суб'єкт оцінки; мета та глибина оцінки; критерій оцінки; показник оцінки або система показників; інформаційне забезпечення для аналізу; метод чи методика оцінки; результат оцінки. Ці елементи взаємозалежні та визначають один одного.

В другому розділі дипломної роботи проведений аналіз фінансових результатів суб’єктів господарювання України у 2014-2019 роках, дозволив виявити позитивну динаміку та тенденції щодо подальшого розвитку підприємств та потенціалу до покращення їх фінансової безпеки. Загальна частка прибуткових підприємств в Україні має зростаючу тенденцію у 2015-2019 роках. Загальна частка прибуткових підприємств всього по економіці зростає з 65,5 % у 2015 році до 73,9 % у 2019 році. Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств України у 2019 році значно кращий ніж у 2015 році, що свідчить про значний прогрес у нарощування прибутку підприємствами України за рахунок операційної діяльності.

Дослідження дипломної роботи проводилось за результатами діяльності ТОВ «Кондитерський цех». Основним видом діяльності ТОВ «Кондитерський цех» є виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання. Статутний капітал ТОВ «Кондитерський цех» складає 26200 грн. Товариство перебуває на спрощеній системі оподаткування та є платником єдиного податку.

Визначено, що протягом аналізованого періоду спостерігалася висока мобільність майна підприємства, оскільки частка оборотних активів товариства в 2017-2019 роках є значною і складає 89,17 %, 92,62 % та 92,42 % відповідно. Загальний обсяг оборотних активів ТОВ «Кондитерський цех» в 2017 році склав 63,4 тис. грн. В 2018 році в порівнянні з аналогічним періодом 2017 року, загальна сума оборотних активів зросла на 52,52 % або 33,3 тис. грн та склала 96,7 тис. грн. В 2019 році в порівнянні з 2018 роком, обсяг оборотних активів товариства зменшився на 2,9 % або 2,8 тис. грн та склав 93,9 тис. грн

ТОВ «Кондитерський цех» протягом аналізованого періоду фінансує власну діяльність за рахунок власних фінансових ресурсів, питома вага якого складала від 55,08 % до 76,09 %, що свідчить про високий рівень фінансової автономії підприємства та незалежність від зовнішніх кредиторів. Що стосується структури позикового капіталу, то підприємство залучає виключно короткострокові позикові ресурси, що негативно впливає на рівень фінансової стійкості товариства. Загальний обсяг власного капіталу підприємства в 2017 році склав 54,1 тис. грн. В 2018 році, в порівнянні з 2017 роком, обсяг власного капіталу збільшився на 6,28 % або на 3,4 тис. грн та склав 57,6 тис. грн. В 2019 році, в порівнянні з 2018 роком, обсяг власного капіталу збільшився на 1,91 % або на 1,1 тис. грн та склав 58,6 тис. грн.

На основі проведеного аналізу фінансових результатів діяльності товариства, варто зауважити, що на підприємстві протягом аналізованого періоду, а саме 2017-2019 років, спостерігалося зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Підприємство в 2017-2019 роках, в ході здійснення діяльності отримало прибутки. Найбільш прибутковим був в

2018 році, де загальна сума прибутку склала 3,4 тис. грн. Найменш прибутковим роком в діяльності ТОВ «Кондитерський цех» був 2017 рік, де обсяг прибутку склав 0,4 тис. грн.

Узагальнено, що стан ТОВ «Кондитерский цех» стабільний завдяки зростання обсягу нерозподіленого прибутку, який спрямовується в розвиток господарської діяльності. Товариство відає перевагу фінансування діяльності за рахунок власних коштів. Що характеризує позитивну тенденцію з позиції фінансової стабільності та незалежності ТОВ «Кондитерський цех».

В третьому розділі дипломної роботи здійснено аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» в контексті фінансової безпеки, на основі чого зроблено наступні висновки: показники товариства відповідають нормативному значенню протягом 2017-2019 років, спостерігаємо позитивну тенденцію до підвищення ліквідності і покращення платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех», що є наслідком збільшення суми наявних грошових коштів. Фінансовий стан підприємства протягом аналізованого періоду постійно змінювався, але не суттєво. На кінець аналізованого періоду товариство є абсолютно фінансово стійке, платоспроможне, ліквідне та кредитоспроможне. Але відбувається зниження рентабельності діяльності капіталу та ділової активності, внаслідок зменшення власного капіталу та збільшення оборотних активів.

В цілому можна зазначити, що значення рентабельності, ліквідності, фінансової стабільності та платоспроможності ТОВ «Кондитерський цех» свідчать про відносно стабільну, ефективну діяльність підприємства та можливість забезпечувати високий рівень фінансової безпеки товариства, незважаючи на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників.

На основі дослідження, систематизації та узагальнення наукових літературних джерел запропоновано концепцію щодо створення дієвої системи фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» на засадах управління його платоспроможністю. Вважаємо, що система управління платоспроможністю

ТОВ «Кондитерський цех» повинна включати в себе такі підсистеми: управління; контролінгу; планування; аналізу; інформаційного забезпечення.

В роботі виокремлено напрями управлінського впливу щодо зміцнення фінансової безпеки ТОВ «Кондитерський цех» за умови покращення платоспроможності товариства, які узагальнено в чотири групи, а саме: пошук оптимального співвідношення власного і позикового капіталу, оптимізація збутової політики товариства, збільшення грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства, виробництво і розробка нових видів продукції. Саме ці напрями дозволять підприємству забезпечити його безперебійну діяльність, втримати конкурентні позиції на ринку, а також забезпечити фінансову безпеку на перспективу.

Список використаної літератури

1. Андрієнко В. М. Методи оцінки платоспроможності підприємств / В. М. Андрієнко // Моделювання регіональної економіки. – 2010. – № 1. – С. 98-105.

2. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) / М. Бендиков // Консультант директора.– 2010. – № 2. – С. 7-13.

3. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник / М. М. Бердар. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.

4. Бернацький В. О. Теоретичні аспекти управління платоспроможністю при забезпеченні фінансової безпеки підприємства / В. О. Бернацький, І. О. Доценко // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. – С. 12-14.

5. Бернацький В. О. Управління фінансовою безпекою підприємства / В. О. Бернацький, М. П. Антонець // Інструменти регулювання національної економіки та національної безпеки в умовах сучасних глобальних викликів : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (6-7 листопада 2020 р., м. Хмельницький). – Хмельницький: ХНУ, 2020.

6. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – Киев : Ника Центр, 2000. – Т. 1. – 592 с.

7. Вдовенко Л. О. Стан та перспективи розвитку аграрного сектору в контексті державної політики фінансової підтримки товаровиробників / Л. О. Вдовенко, С. А. Вдовенко // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2018. – № 3. – С. 113-122.

8. Ганущак Т. В. Фінансова безпека бізнесу: навч. посібник / Т. В. Ганущак. – Київ, 2016. – 266 с.

9. Гриньова В. М. Соціально-економічні проблеми інноваційного розвитку підприємств: монографія / В. М. Гриньова, О. В. Козирєва. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – 192 с.

10. Дєєва Н. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н. М. Дєєва, О. І. Дедіков. – Київ: «Центр учбової літератури», 2007. – 328 с.

11. Діяльність підприємств / Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 25.10.2020).

12. Долгоруков Ю. О. Пофакторний аналіз фінансового стану малого підприємництва в регіоні / О. Ю. Долгоруков, Н. І. Редіна, О. М. Кужман // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 129-138.

13. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – Київ : Видавничий центр КНТЕУ, 2001. – 310 с.

14. Жук В. М. Вирішення проблем фінансової безпеки на стиках фінансової і бухгалтерської науки / В. М. Жук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2014. – Вип. 200, ч. 3. – С. 20-27.

15. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. –1079 с.

16. Іванюта С. М. Методологічні підходи щодо понять «платоспроможність» та «ліквідність» / С. М. Іванюта, П. В. Іванюта // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2015. – № 3. – С. 150-153.

17. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: навч. посіб. / В. М. Івахненко. – Київ: «Знання-прес», 2010. – 207 с.

18. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності / В. І. Іващенко, М. А. Болюх. – Київ: ЗАТ «Нічлава», 2011. – 204 с.

19. Ілляшенко С. М. Складові економічної безпеки підприємства і підходи до їх оцінки / С. М. Ілляшенко //Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 3 (21). – С. 12-19.

20. Інвестологія: наука про інвестування: навчальний посібник / С. К. Реверчук, Н. Й. Реверчук, І. Г. Скоморович та ін. / за ред. докт. екон. наук, проф. С. К. Реверчука. – Київ : Атіка, 2001. – 264 с.

21. Кісіль М. І. Критерії і показники економічної ефективності малого та середнього бізнесу на селі / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 59-64.

22. Клочан В. П. Використання методу коефіцієнтів для оцінки фінансового стану підприємства / В. П. Клочан, В. В. Клочан, Н. І. Костаневич, А. Г. Костирко // Економіка АПК. – 2018. – № 7. – С. 54-55.

23. Ковальчук Н. О. Підходи щодо оцінювання фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств / Н. О. Ковальчук, А. Г. Корбутяк // Бізнеінформ. – 2014. – № 10. – С. 249-255.

24. Кокнаєва М. О. Особливості формування методичного інструментарію дослідження фінансово-економічної безпеки торговельних підприємств / М. О. Кокнаєва // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 5–6. – С. 53-55.

25. Косова Т. Д., Сіменко І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Т. Д. Косова, І. В. Сіменко. – Київ: «Центр учбової літератури», 2013. – 440 с.

26. Костирко Л. А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : моног. / Л. А. Костирко. – Х.: Фактор, 2008. – 336 с.

27. Котляр М. Аналіз фінансового стану підприємства / М. А. Котляр. – Фінанси України. – 2014. – №5. – С. 26-29.

28. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Проблеми теорії та практики. – 2018. – № 1(1). – С. 86-97.

29. Кузенко Т. Б. Управління фінансовою безпекою на підприємстві / Т. Б. Кузенко, В. В. Прохорова, Н. В. Сабліна // Бізнес Інформ. – 2007. – № 12 (1). – С. 27-29.

30. Лаврова Ю. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю. В. Лавров // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 127-130.

31. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л. О. Лігоненко. – Київ: Київ.нац.торг.-екон. ун-т, 2001. – 580 с.

32. Макарчук І. М. Платоспроможність і ліквідність аграрних підприємств / І. М. Макарчук // Фінанси України. – 2014. – №4. – С. 120-126.

33. Мандзіновська Х. О. Фінансова безпека машинобудівного підприємства : Методичні засади формування та забезпечення : монографія / Х. О. Мандзіновська, А. М. Штангрет, Я. В. Котляревський. – Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. – 226 с.

34. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – Київ: Київ. нац.торг.-екон. ун-т, 2010. – 412 с.

35. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – Київ : КВІЦ, 1999. – 464 с.

36. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник / О. О. Непочатенко, О. О. Мельничук. – Київ: «Центр учбової літ», 2013. – 504 с.

37. Олександренко І. В. Діагностика ліквідності та платоспроможності підприємства / І. В. Олександренко // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6. – С. 419-426.

38. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія. / Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. – Харків : Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003. – 144 с.

39. Парасій-Вергуненко І. М. Статичний і динамічний підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання / І. М. Парасій-Вергуненко // Фінанси України. – 2017. – № 2. – С. 81-95.

40. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення : підручник / Г. Пастернак-Таранушенко. – Київ : Кондор, 2002, – 302 с.

41. Побережна Н. М. Шляхи підвищення платоспроможності та ліквідності сучасного промислового підприємства / Н. М. Побережна, О. О. Цапун // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/26788/3/2015_Poberezhna_Shliakhy_pidvyshchennia.pdf (дата звернення 01.11.2020)

42. Пойда-Носик Н. Н. Платоспроможність підприємства та формування системи її забезпечення / Н. Н. Пойда-Носик, В. В. Свадеба // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. – 2016. – Випуск 2 (48). – С. 208-215.

43. Пойда-Носик Н. Н. Сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва та її роль в забезпеченні національної економічної безпеки / Н. Н. Подайда-Носик // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 1 (55). – С. 340-342.

44. Портнова Г. О. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки / Г. О. Портнова, В. М. Антоненко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 345-355.

45. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур / Н. Й Реверчук. – Л.: ЛБІ НБУ, 2004. – 195 с.

46. Семенда Д. К. Аграрна економіка : підруч / за ред. Д. К. Семенди та О. І. Здоровцова. – Умань : УВПП, 2005. – 318 с.

47. Сирота В. С. Корпоративна соціальна відповідальність в системі економічної безпеки підприємств: дис. канд. ек. наук: 21.04.02. – Київ, 2016. – 217 с.

48. Сніткіна І. А. Підходи визначення сутності платоспроможності та класифікація факторів впливу / І. А. Сніткіна // Науковий вісник Ужгородськоно університету. Серія «Економіка». – 2019. – Випуск 1 (53). – С. 179-183.

49. Старостенко Г. Г. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Г. Г. Старостенко, Н. В. Мірко. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2006. – 224 с.

50. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства / О. І. Судакова // Економічний простір. – 2008. – № 9. – С. 140-148.

51. Теницька Н. Б. Підвищення платоспроможності підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості / Н. Б. Теницька, Ю. С. Гришко //

Глобальні та національні проблеми економіки: електр. наук. вид. – Миколаїв: Миколаївський нац. ун-т, 2015. – Вип. № 8. – С. 366-369.

52. Терехов Є. Економічна безпека держави та можливості її вимірювання / Є. Терехов // Економічний аналіз. – 2012. – Випуск 11, частина 4. – С. 160-165.

53. Терещенко О. О. Діагностика неплатоспроможності підприємств як технологія підтримки прийняття фінансових рішень / О. О. Терещенко, М. В. Стецько // Ефективна економіка. – 2017. – №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5521 (дата звернення: 13.11.2020).

54. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів економічних і юридичних спеціальностей усіх форм навчання / С. М. Фролов, О. В. Козьменко, А. О. Бойко та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Фролова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 332 с.

55. Фесенко В. В. Аналіз фінансових результатів підприємств України / В. В. Фесенко, Л. А. Воронцова // Ефективна економіка. – 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2020/5.pdf

56. Харченко О. С. Управління платоспроможністю в системі фінансової безпеки підприємств: дис. к.е.н.: спец. 08.00.08 / О.С. Харченко; ПВНЗ «Європейський університет». – К., 2015. – 253 с.

57. Харченко О. С. Управління платоспроможністю підприємства в системі економічної безпеки / О. С. Харченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 1. – С. 55-59.

58. Чібісова І. В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / І. В. Чібісова, Є. М. Івашина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/201131/Chibis.pdf (дата звернення 24.10.2020).

59. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / Д. В. Шиян, Н. І. Строченко. – Київ: Видавництво «А.С.К.», 2003. – 240 с.

60. Шульга І. П. Сучасні підходи до формування системи економічної безпеки акціонерного товариства [Електронний ресурс] / І. П. Шульга. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=366 (дата звернення 23.10.2020)

Додатки